

Prístup malých a stredných podnikov k financiám

Spracované NARMSP na základe výsledkov prieskumu „Access to finance“ realizovaného Eurostatom v zmysle Nariadenia Komisie (ES) č.97/2009.

Bratislava, marec 2012

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Typy financovania, ktoré sa snažili získať podnikatelia v minulosti	4
3. Úverové financovanie	6
3.1 Miera úspešnosti podnikateľov pri získavaní úverového financovania podľa jednotlivých zdrojov	6
3.2 Potreba ručenia ručiteľom pri získavaní úverového financovania	8
3.3 Ručiteľia, ktorých podniky využívali pri získavaní úverového financovania	10
3.4 Kritéria, na základe ktorých si podnikatelia vybrali konkrétnu banku	12
3.5 Dôvody neúspešnosti pri získavaní úverov od bánk	14
4. Kapitálové financovanie	15
4.1 Miera úspešnosti podnikateľov pri získavaní kapitálového financovania podľa zdrojov	15
4.2 Dôvody neúspešnosti pri získavaní kapitálového financovania	17
5. Miera úspešnosti pri získavaní ostatných typov financií podľa zdrojov	18
6. Zmena situácie v sledovaných oblastiach v období medzi rokmi 2010 a 2007	19
7. Budúci výhľad podnikateľov	22
7.1 Potreba finančných zdrojov v nasledujúcich troch rokoch	22
7.2 Potreba jednotlivých typov finančných zdrojov v nasledujúcich troch rokoch ...	24
7.3 Očakávané zdroje financií v nasledujúcich troch rokoch	25
7.4 Účel použitia získaných finančných prostriedkov	27
7.5 Faktory limitujúce rast podniku v nasledujúcich troch rokoch	28
8. Záver	31
9. Príloha	34

1. Úvod

Dostupné finančné zdroje sú základným predpokladom podpory a rozvoja začínajúcich, ako aj existujúcich firiem, ktoré sa usilujú o zvýšenie svojej produktivity, tvorbu pracovných miest, či internacionalizáciu svojich aktivít.

Prístup k finančným zdrojom je dôležitý najmä pre malé a stredné podniky, ktoré na Slovensku tvoria 99,9 % všetkých podnikateľských subjektov a poskytujú pracovné príležitosti 72,2 % aktívnej pracovnej sily v podnikovej ekonomike.¹

Z tohto dôvodu sú potrebné štatistické údaje, ktoré by umožnili analyzovať situáciu v oblasti prístupu k financiám v sektore malých a stredných podnikov.

V záujme zvýšenia dostupnosti relevantných štatistických údajov zrealizoval v roku 2011 Eurostat (Štatistický úrad Európskej únie), v spolupráci s národnými štatistickými úradmi a ďalšími užívateľmi svojich podnikových štatistík (OECD, EIF, ECB) prieskum „Access to finance“², ktorého cieľom bolo zozbierať údaje o prístupe malých a stredných podnikov k financiám.

Prieskum sa realizoval na základe Nariadenia Komisie (ES) č.97/2009³ v 20 členských štátoch EÚ na vzorke viac ako 25 000 malých a stredných podnikov s počtom zamestnancov od 10 do 249. Zo Slovenska bolo do prieskumu zapojených 999 malých a stredných podnikov. Finálne údaje z prieskumu (na úrovni celej EÚ) boli publikované Eurostatom dňa 3. októbra 2011.

Referenčným obdobím prieskumu je rok 2010 a 2007, pričom prieskum zisťoval aj informácie o očakávaniach malých a stredných podnikov pre obdobie nasledujúcich troch rokov. Účelom prieskumu bolo okrem iného porovnať podmienky financovania malých a stredných podnikov v r.2010 s obdobím pred začiatkom globálnej ekonomickej krízy.

Parciálnymi cieľmi zrealizovaného prieskumu bolo:

- zmapovať mieru úspešnosti malých a stredných podnikov pri získavaní finančných zdrojov
- preskúmať obmedzenia v prístupe malých a stredných podnikov k financiám
- poskytnúť dôkazy o potrebe financovania (úvery, kapitál a iné) v budúcnosti, napríklad na podporu rastu a konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov
- identifikovať zdroje, z ktorých chcú podniky v budúcnosti získavať finančné prostriedky pre svoju podnikateľskú činnosť
- preskúmať dôvody neúspešnosti podnikateľov pri získavaní úverového financovania
- vyhodnotiť preferenčné kritéria podnikateľov pri výbere konkrétnej banky
- popísať účel použitia získaných finančných prostriedkov
- identifikovať faktory limitujúce rast podnikov v nasledujúcich troch rokoch

¹ Zdroj: NARMSP 2011, Správa o stave malého a stredného podnikania v roku 2010
http://www.nadsme.sk/files/Stav_MSP_2010-fin.pdf

² Zdroj: Eurostat 2011, Structural business statistics, Access to finance
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/european_business/special_sbs_topics/access_to_finance

³ Zdroj: EC 2009, Commission Regulation (EC) No 97/2009
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:033:0006:0007:en:PDF>

Výsledky prieskumu poskytujú informácie o dôležitých otázkach, ako je miera úspešnosti financovania malých a stredných podnikov, typy využívaných finančných zdrojov, dôvody pre výber konkrétnej finančnej inštitúcie, dôvody neúspechu pri získavaní financií, predpokladané finančné zdroje do budúcnosti, či najdôležitejšie faktory limitujúce rast podniku.

Prieskum sa v zmysle nariadenia Nariadenie Komisie (ES) č.97/2009 uskutočnil na vzorke malých a stredných podnikov s počtom zamestnancov od 10 do 249 a pokrýval nasledovné sektory podľa Štatistickej klasifikácie ekonomických činností NACE Rev. 2:

- priemysel (B až E)
- stavebníctvo (F))
- obchod a služby (G až N, s výnimkou J, K - Finančné služby a M - Odborné, vedecké a technické činnosti)
- informácie a komunikácia (J)
- odborné, vedecké a technické činnosti (M)

V jednotlivých kapitolách materiálu sú vyhodnotené výsledky prieskumu týkajúce sa odpovedí slovenských respondentov, ktoré sú následne porovnávané s postojmi respondentov z iných členských štátov.

V prílohe materiálu sú prezentované údaje o financovaní malých a stredných podnikov na Slovensku, získané v rámci projektu OECD SME Finance Scoreboard, do ktorého sa NARMSP zapojila od 14.06.2011.

2. Typy financovania, ktoré sa snažili získať podnikatelia v minulosti

Tabuľka č.1

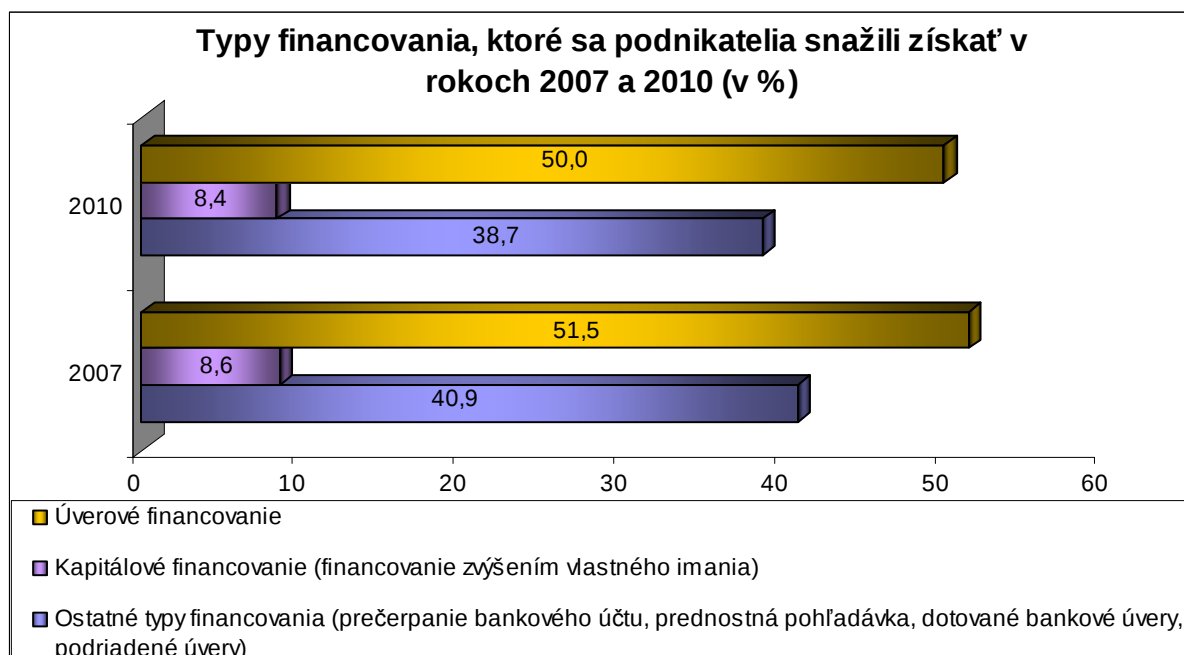
Aké typy financovania sa snažil získať Váš podnik?				
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007		2010	
	Áno	Nie	Áno	Nie
Úverové financovanie	51,5	48,5	50,0	50,0
Kapitálové financovanie (financovanie zvýšením vlastného imania)	8,6	91,4	8,4	91,6
Ostatné typy financovania (napr. prečerpanie bankového účtu, prednostná pohľadávka, dotované bankové úvery, podriadené úvery)	40,9	59,1	38,7	61,3

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Polovica malých a stredných podnikov na Slovensku sa podľa výsledkov prieskumu snažila v roku 2010 o získanie úverového financovania, čo je približne na rovnakej úrovni, respektíve o 1,5 percentuálneho bodu menej ako v roku 2007.

8,4 % podnikateľských subjektov sa v roku 2010 snažilo o získanie kapitálového financovania a takmer každý štvrtý podnikateľ (38,7 %) sa snažil získať ostatné typy financovania (napr. prečerpanie bankového účtu, prednostná pohľadávka, dotované bankové úvery, podriadené úvery).

Graf č.1

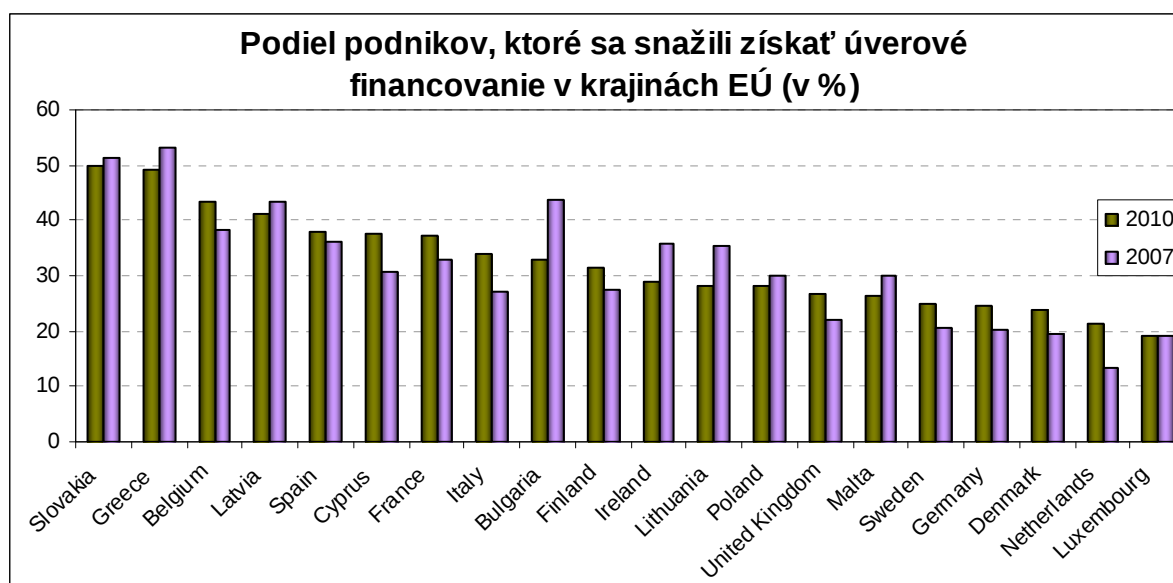

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Pri porovnaní s ostatnými európskymi krajinami sa Slovensko umiestňuje na popredných miestach v počte podnikateľov, ktorí sa snažili o získanie uvedených typov financovania. Pri úverovom financovaní je Slovensko dokonca na prvom mieste v počte podnikateľov (50,0 %), ktorí sa snažili o získanie tohto typu financovania.

Naopak, najmenej malých a stredných podnikov sa snažilo o získanie úverového financovania v Luxembursku (19,1 %), Holandsku (21,3 %) a Dánsku (24,0 %).

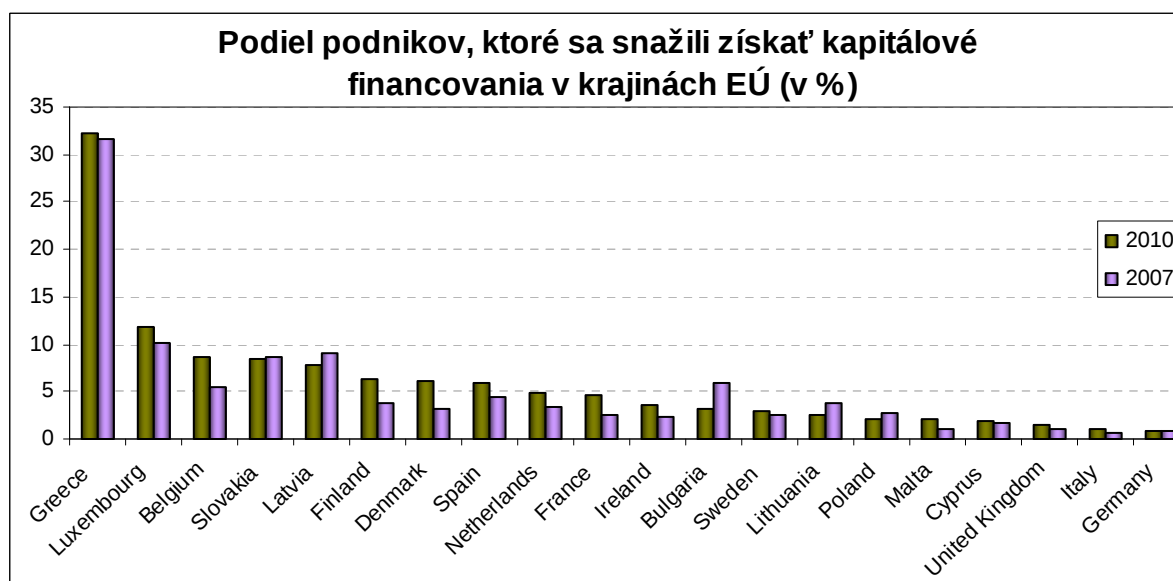
Graf č.2

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Takmer každý tretí malý a stredný podnikateľ (32,2 %) sa snažil v roku 2010 o získanie kapitálového financovania v Grécku. V ostatných krajinách s výnimkou Luxemburska (podiel 11,9 %) dosiahol podiel tejto skupiny podnikov menej ako 10 %, pričom najmenej sa zaujímali o získanie kapitálového financovania malé a stredné podniky v Nemecku (0,9 %), Taliansku (1,1 %) a Veľkej Británii (1,4 %).

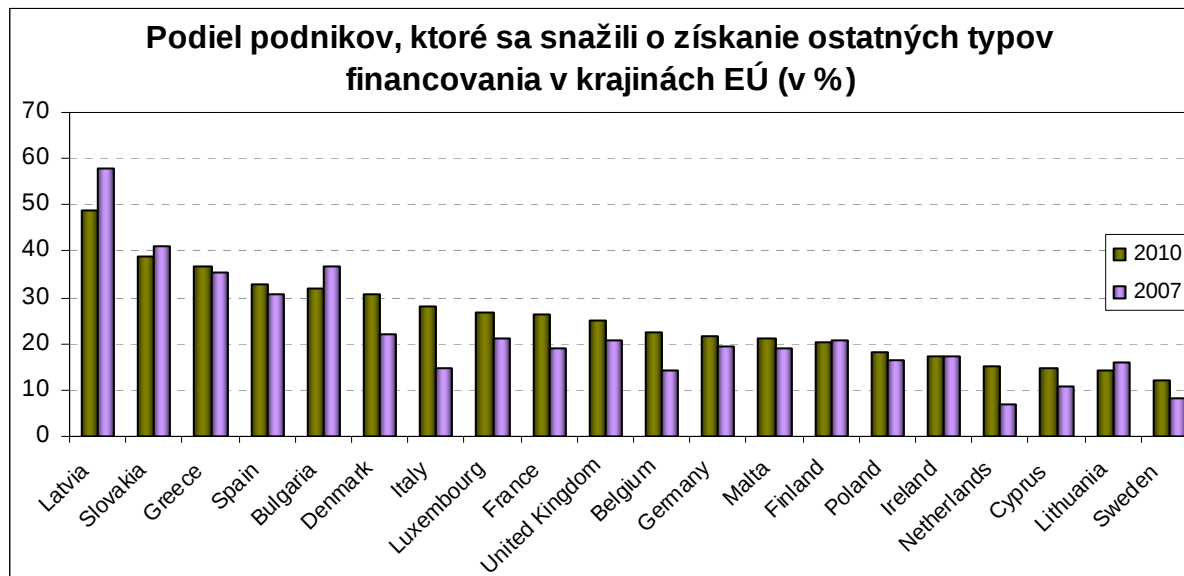
Graf č.3

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Ostatné typy financovania sa najčastejšie snažili v roku 2010 získať malé a stredné podniky v Lotyšsku (48,9 %), Slovensku (38,7 %) a Grécku (36,6 %) a najmenej malé a stredné podniky vo Švédsku (12,3 %), Litve (14,3 %) a Cypre (14,5 %).

Graf č.4

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

3. Úverové financovanie

3.1 Miera úspešnosti podnikateľov pri získavaní úverového financovania podľa jednotlivých zdrojov

Tabuľka č.2

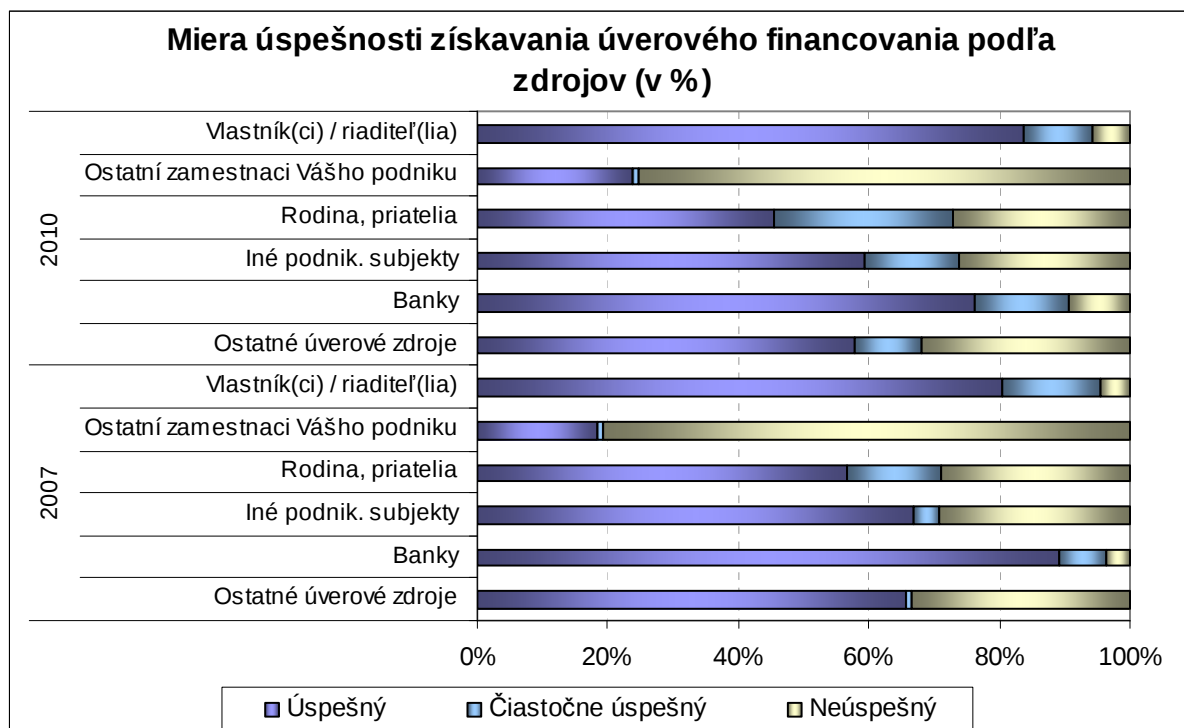
Aký úspešný bol Váš podnik pri získavaní úverového financovania podľa nasledujúcich zdrojov?						
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007			2010		
	Úspešný	Čiastočne úspešný	Neúspešný	Úspešný	Čiastočne úspešný	Neúspešný
Vlastník(ci) / riaditeľ(lia)	80,5	14,9	4,6	83,6	10,8	5,6
Ostatní zamestnanci Vášho podniku	18,3	1,0	80,8	23,8	1,0	75,2
Rodina, priatelia	56,5	14,7	28,8	45,6	27,2	27,2
Iné podnik. subjekty	66,8	3,9	29,3	59,2	14,6	26,2
Banky	89,3	7,0	3,7	76,1	14,7	9,2
Ostatné úverové zdroje	65,8	0,7	33,6	57,7	10,3	32,0

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Viac ako tri štvrtiny (76, 1 %) malých a stredných podnikov na Slovensku boli v roku 2010 úspešní pri získavaní bankového úverového financovania, čo je však o 13,2 percentuálneho bodu (p.b.) menej ako v roku 2007. Vlastníci a riaditelia podnikov boli v roku 2010

najúspešnejším zdrojom úverového financovania s mierou úspešnosti na úrovni 83,6 %. Naopak, najmenšiu mieru úspešnosti získavania úverového financovania deklarovali podnikateľské subjekty zo zdroja ostatní zamestnanci podniku.

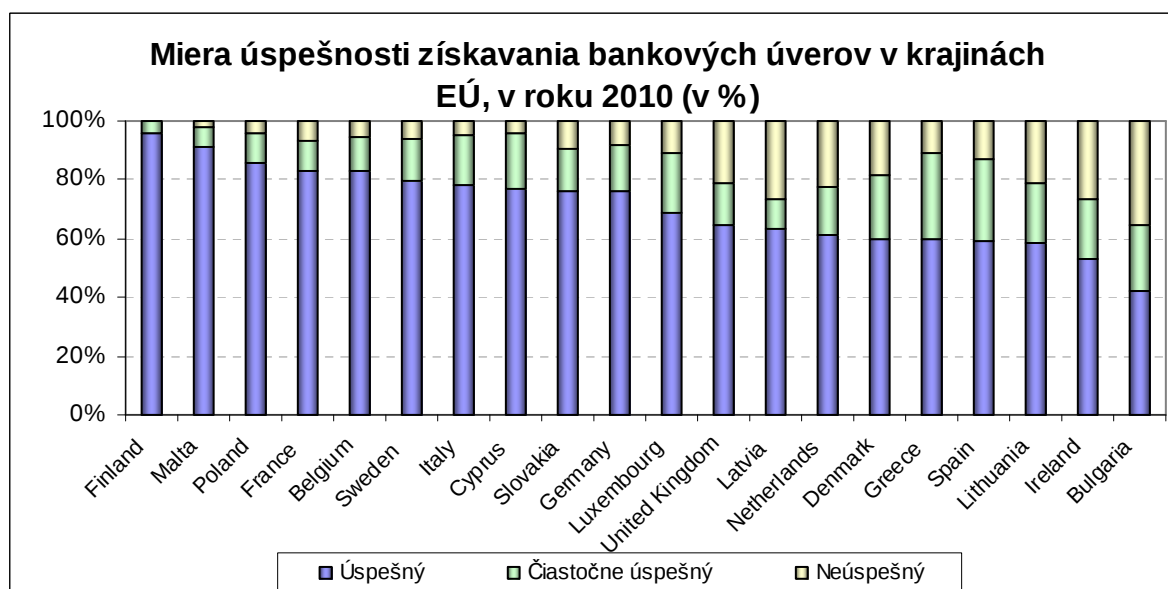
Graf č.5

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

V porovnaní s ostatnými krajinami dosahuje miera úspešnosti slovenských podnikateľských subjektov pri získavaní bankového úverového financovania strednú úroveň úspešnosti, pričom najúspešnejšie sú v tejto oblasti podnikateľské subjekty vo Fínsku (95,9 %) a naopak najmenej úspešné v Bulharsku (42,5 %).

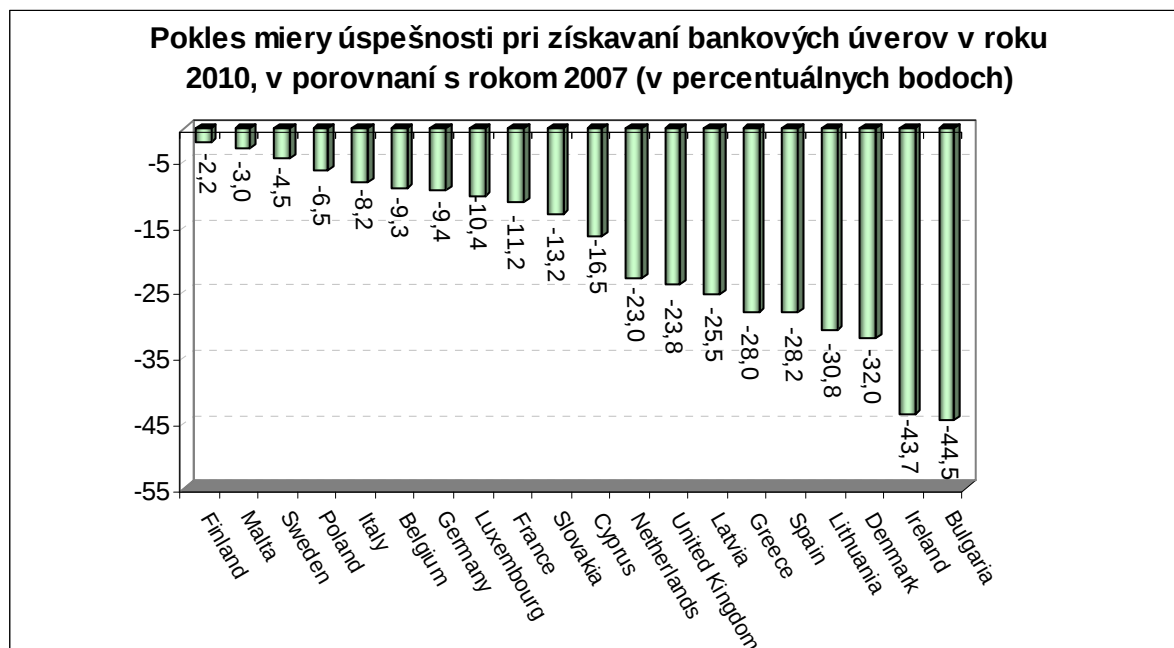
Graf č.6

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Od roku 2007 sa znížila miera úspešnosti malých a stredných podnikov pri získavaní bankového úverového financovania vo všetkých posudzovaných krajinách. Dopady hospodárskej a finančnej krízy mali minimálny vplyv na dostupnosť bankového úverového financovania vo Fínsku (pokles miery úspešnosti o 2,2 p.b.) a Malte (pokles miery úspešnosti o 3 p.b.) Naopak, dostupnosť bankového úverového financovania najvýraznejšie poklesla v Bulharsku (pokles o 44,5 p.b.) a v Írsku (pokles o 43,7 p.b.).

Graf č.7

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

3.2 Potreba ručenia ručiteľom pri získavaní úverového financovania

Tabuľka č.3

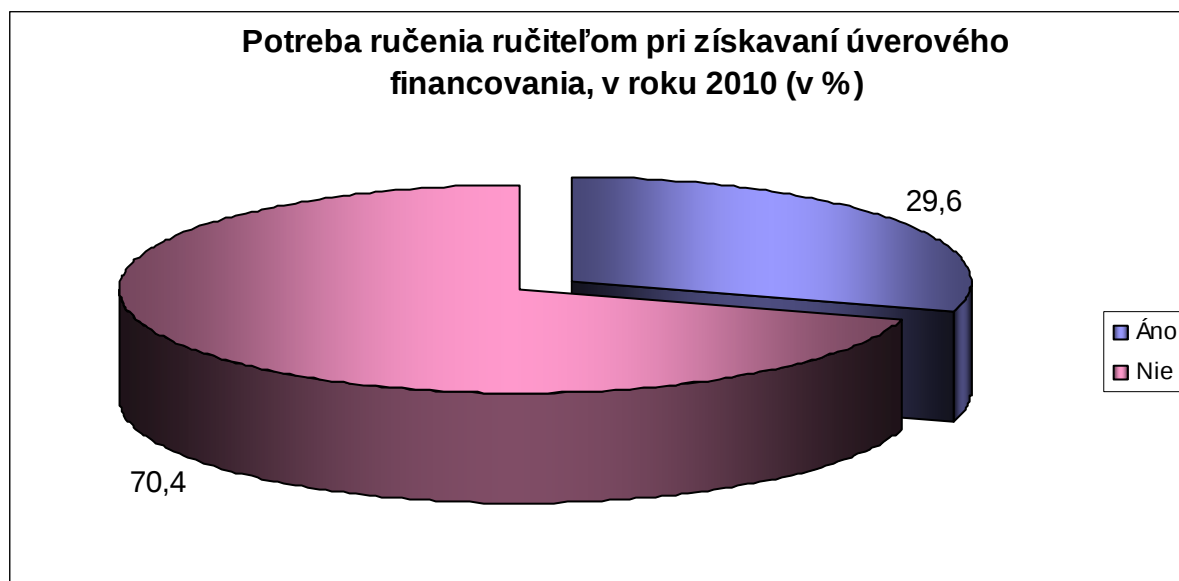
Potrebovali ste ručiteľov (osoby alebo spoločnosti, ktoré by kryli riziko v prípade neschopnosti splatenia úveru) pri získavaní úverového financovania?		
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007	2010
Áno	30,4	29,6
Nie	69,6	70,4

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Podľa výsledkov prieskumu takmer každý tretí malý a stredný podnikateľ na Slovensku (29,6 %) potreboval v roku 2010 pri získavaní úverového financovania ručiteľov (osoby alebo spoločnosti, ktoré by kryli riziko v prípade neschopnosti splatenia úveru).

70,4 % respondentov oslovených v prieskume uviedlo, že nepotrebovali v roku 2010 ručiteľov pri získavaní úverového financovania, čo je porovnateľný podiel ako v roku 2007.

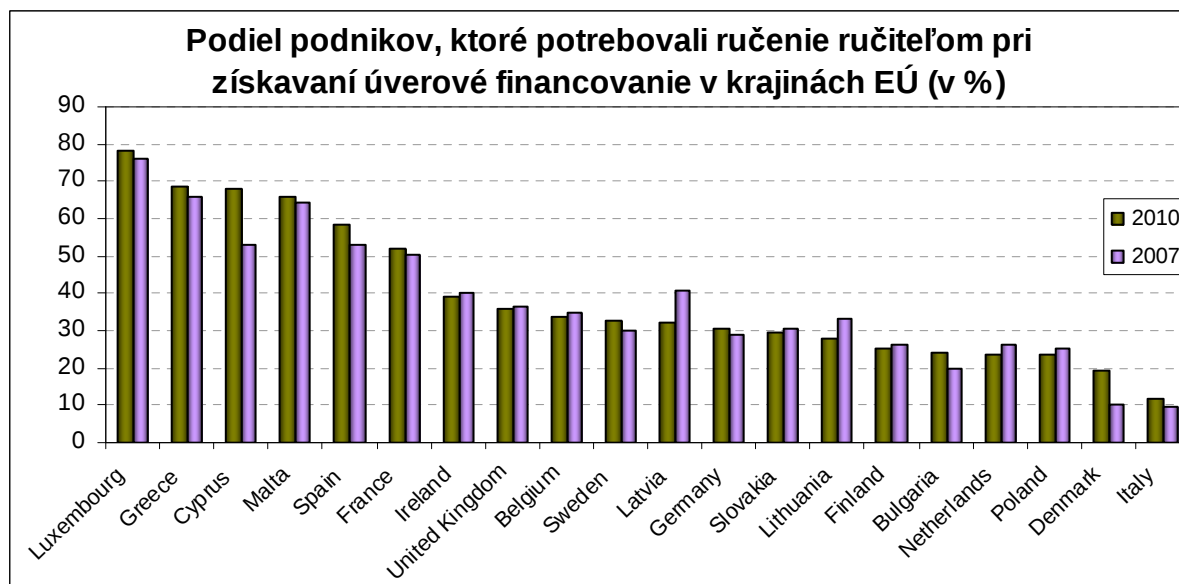
Graf č.8

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Ručenie ručiteľom je najčastejším typom ručenia pri získavaní úverového financovania v Luxembursku (76,3 %) a v Grécku (65,9 %). Naopak, ručenie ručiteľom je najmenej využívané v Taliansku (9,5 %) a Dánsku (10,1 %). Slovensko patrí medzi krajiny, v ktorých dosahuje podiel podnikov, ktoré potrebovali ručenie ručiteľom pri získavaní úverového financovania menej ako 30 % (v roku 2010).

Graf č.9

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

3.3 Ručiteľia, ktorých podniky využívali pri získavaní úverového financovania

Tabuľka č.4

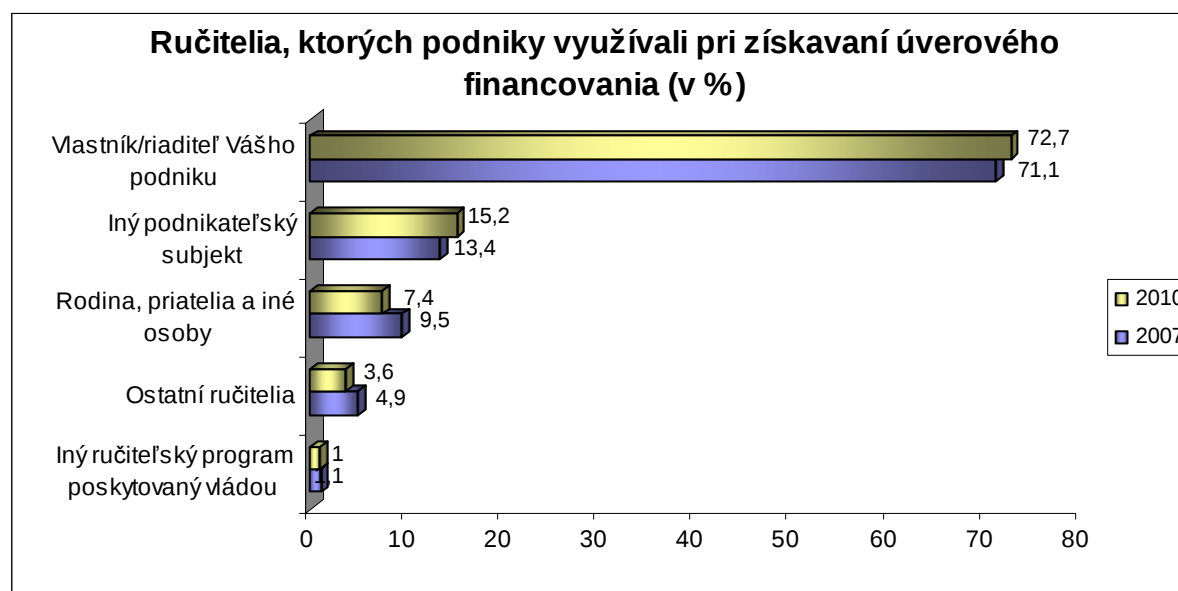
Ak ste potrebovali ručiteľov, kto to bol?		
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007	2010
Vlastník/riaditeľ Vášho podniku	71,1	72,7
Iný podnikateľský subjekt	13,4	15,2
Rodina, priatelia a iné osoby	9,5	7,4
Ostatní ručiteľia	4,9	3,6
Iný ručiteľský program poskytovaný vládou	1,1	1

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

72,7 % malých a stredných podnikateľov na Slovensku využilo ako ručiteľa pri získavaní úverového financovania vlastníka alebo riaditeľa svojho podniku, 15,2 % využilo ako ručiteľa iný podnikateľský subjekt, 7,4 % rodinu, priateľov alebo iné osoby a 3,6 % ostatných ručiteľov.

Iný ručiteľský program poskytovaný vládou využilo pri získavaní úverového financovania len 1 % malých a stredných podnikateľov na Slovensku.

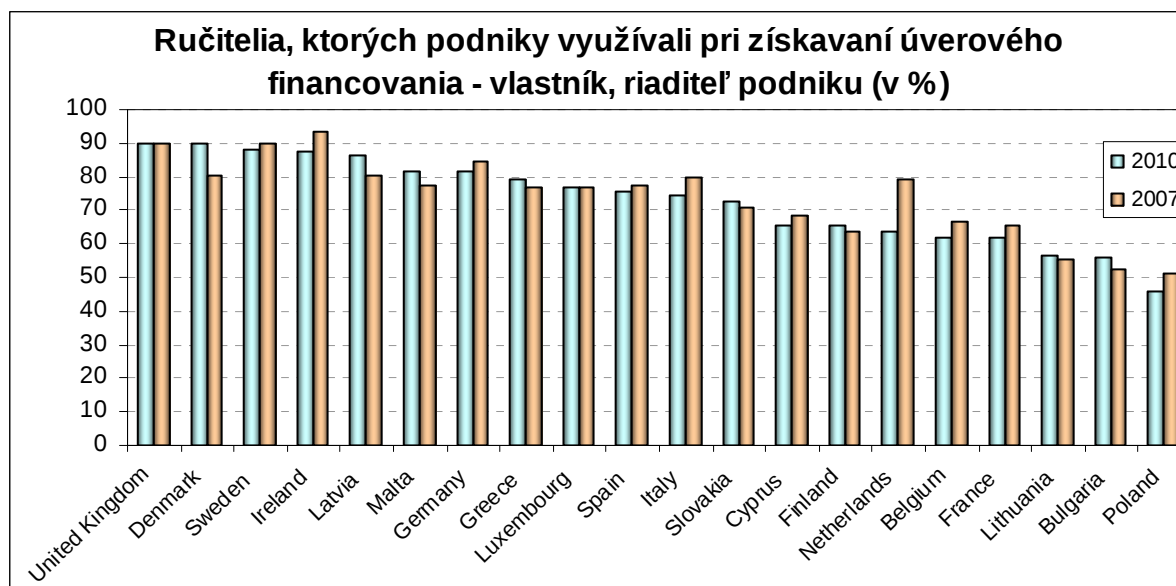
Graf č.10

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Vlastníci a riaditelia podniku patrili medzi najčastejšie využívaný typ ručiteľa vo Veľkej Británii (90,1 %), Dánsku (89,8 %), Švédsku (88,2 %) a Írsku (87,6 %) a najmenej v Poľsku (45,9 %) a Bulharsku (55,9 %). Slovensko (72,7 %) je v porovnaní s ostatnými krajinami vo využívaní vlastníkov a riaditeľov podniku približne v strede.

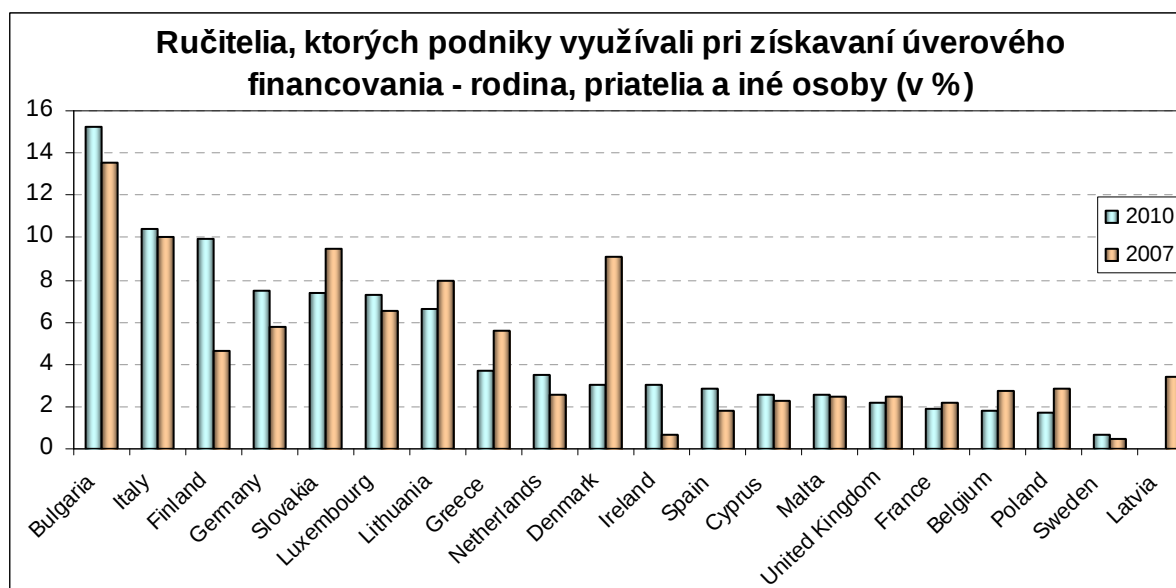
Graf č.11

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Rodinných príslušníkov, priateľov alebo iné osoby najčastejšie využívajú ako ručiteľov podnikateľské subjekty v Bulharsku (15,2 %) a Taliansku (10,4 %) a naopak najmenej v Lotyšsku (0 %, rok 2010), Švédsku (0,7 %) a Poľsku (1,7 %). Slovensko je vo využívaní rodinných príslušníkov, priateľov alebo iných osôb v poradí na piatom mieste.

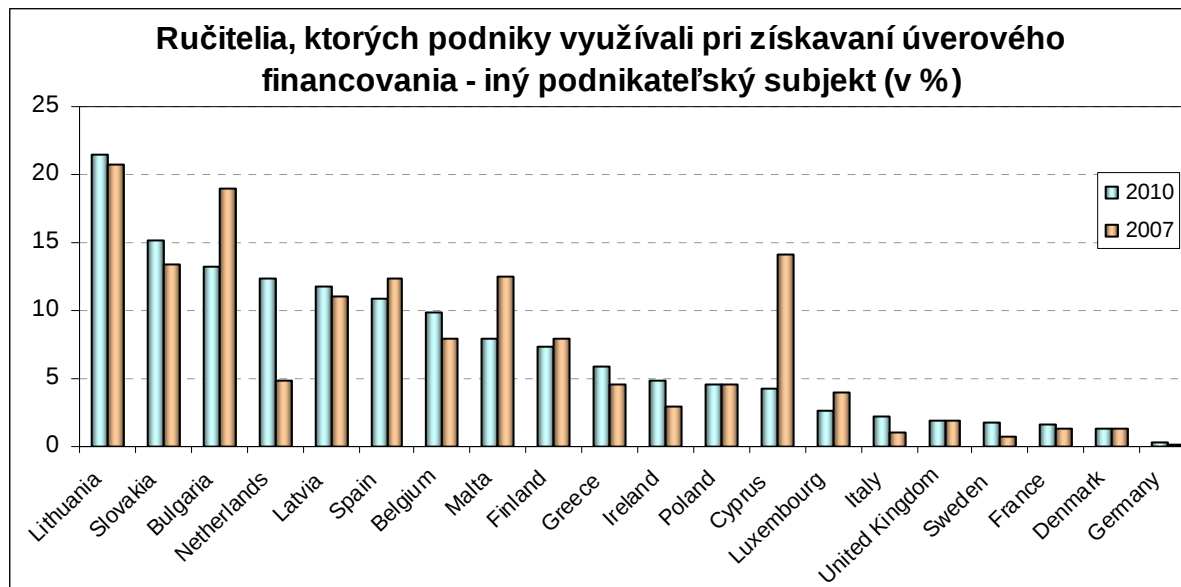
Graf č.12

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Slovensko je vo využívaní iných podnikateľských subjektov ako ručiteľov pri získavaní úverového financovania v poradí druhá krajina (15,2 %) hneď za Litvou (21,4 %). Najmenej využívajú iné podnikateľské subjekty ako ručiteľov malé a stredné podniky v Nemecku (0,3 %), Dánsku (1,3 %) a Francúzsku (1,6 %).

Graf č.13

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

3.4 Kritéria, na základe ktorých si podnikatelia vybrali konkrétnu banku

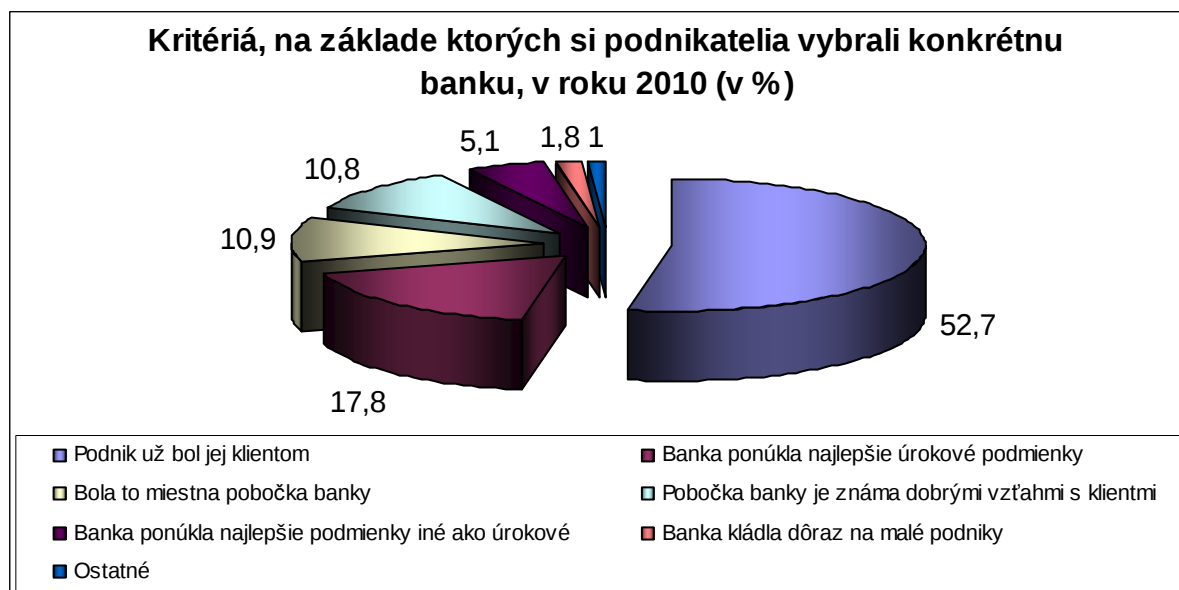
Tabuľka č.5

Ak sa Váš podnik zaujímal o bankový úver, prečo ste si vybrali konkrétnu banku?		
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007	2010
Podnik už bol jej klientom	54	52,7
Banka ponúkla najlepšie úrokové podmienky	17,5	17,8
Bola to miestna pobočka banky	10,9	10,9
Pobočka banky je známa dobrými vzťahmi s klientmi	10,4	10,8
Banka ponúkla najlepšie podmienky iné ako úrokové	4,7	5,1
Banka kládla dôraz na malé podniky	1,4	1,8
Ostatné	1	1

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Viac ako polovica malých a stredných podnikov na Slovensku (52,7 %) v roku 2010 uprednostnila konkrétnu banku, v ktorej žiadali o získanie úveru na základe toho, že podnik už bol jej klientom. 17,8 % podnikateľov sa rozhodlo pre konkrétnu banku z dôvodu ponuky najlepších úrokových podmienok. Každý desiaty podnikateľ sa rozhodol na základe toho, že banka bola miestnou pobočkou (10,9 %) a vzhľadom na to, že banka bola známa dobrými vzťahmi s klientmi (10,8 %).

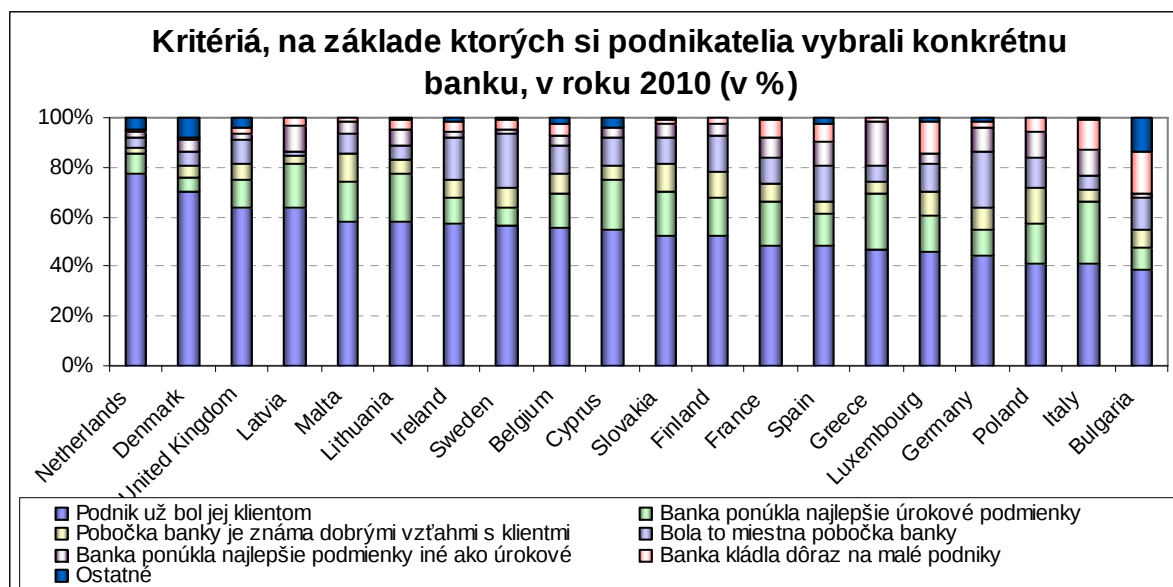
Graf č.14

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

V najväčšej miere prihliadali podnikatelia pri výbere konkrétnej banky na to, či podnik bol už jej klientom podnikatelia v Holandsku (77,4 %), Dánsku (70,4 %) a Veľkej Británii (63,8 %) a naopak najmenej v Bulharsku (39,1 %), Taliansku (41,1 %) a Poľsku (41,4 %). Slovensko (52,7 %) je v porovnaní s ostatnými krajinami pri posudzovaní uvedeného kritéria približne v strede.

Graf č.15

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

3.5 Dôvody neúspešnosti pri získavaní úverov od bánk

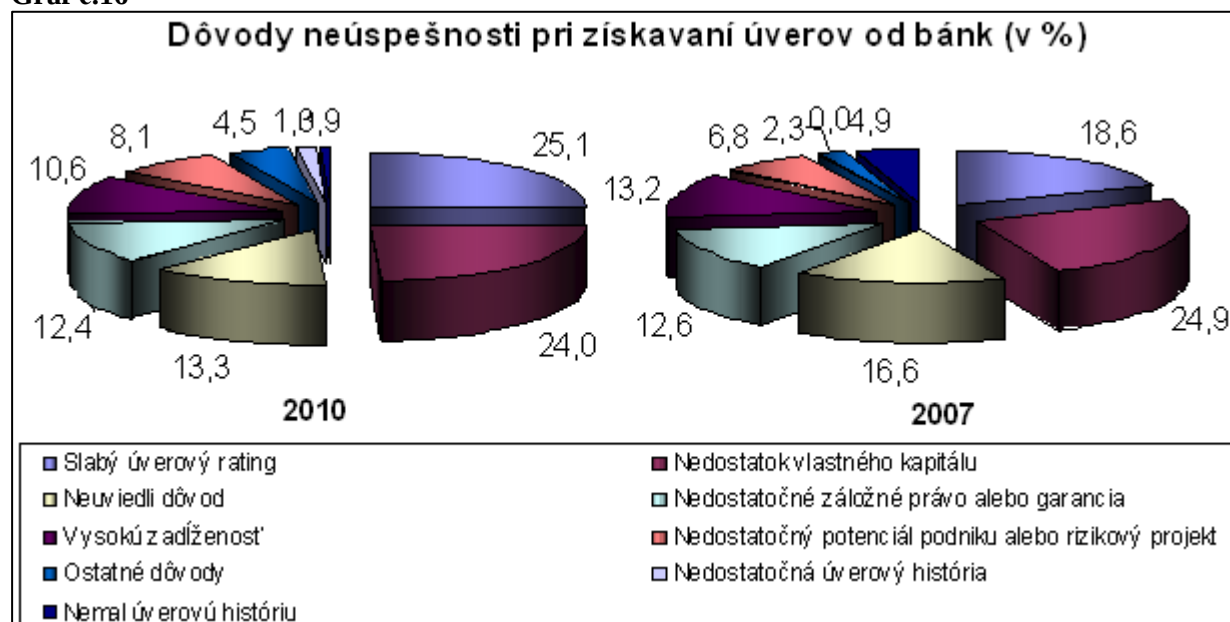
Tabuľka č.6

Ak Váš podnik nebol úplne úspešný pri získavaní úveru od bánk, aké boli dôvody?		
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007	2010
Slabý úverový rating	18,6	25,1
Nedostatok vlastného kapitálu	24,9	24,0
Neuviedli dôvod	16,6	13,3
Nedostatočné záložné právo alebo nedostatočnú garanciu	12,6	12,4
Vysoká zadlženosť	13,2	10,6
Nedostatočný potenciál podniku alebo príliš rizikový projekt	6,8	8,1
Ostatné dôvody	2,3	4,5
Nedostatočná úverový história	0,0	1,3
Nemal úverovú históriu	4,9	0,9

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Viac ako štvrtina malých a stredných podnikateľov na Slovensku (25, %) v roku 2010 neboli úspešní pri žiadaní bankového úveru z dôvodu slabého úverového ratingu, čo je o 6,5 p.b. viac ako v roku 2007. 24,0 % podnikateľov nebolo úspešných z dôvodu nedostatku vlastného kapitálu, 13,3 % podnikateľov nepoznali dôvod svojho neúspechu a 12,4 % podnikateľov nedisponovali dostatočným záložným právom alebo garanciou. Každý desiaty podnikateľ (10,6 %, čo je o 2,6 p.b. menej ako v roku 2007) nebol úspešný pri žiadaní bankového úveru z dôvodu vysokej zadlženosti.

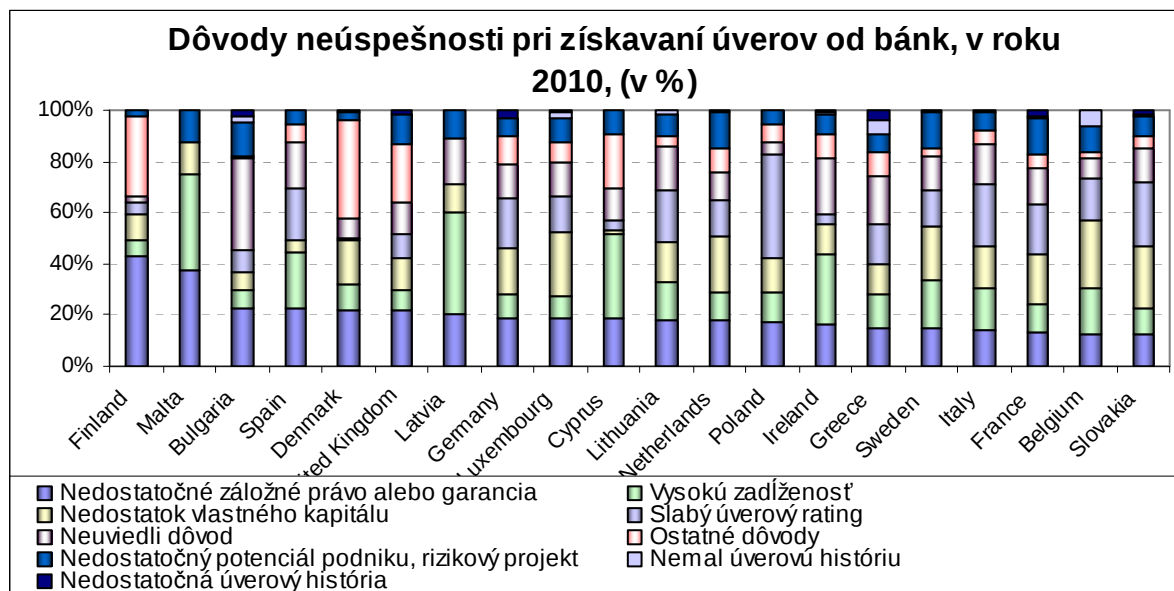
Graf č.16

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Pri porovnaní s ostatnými krajinami sa Slovensko zaradilo medzi krajiny, v ktorých prevládajú dôvody ako slabý úverový rating a nedostatok vlastného kapitálu. Nedostatočné záložné právo alebo garancia prevládajú vo Fínsku (43,0 %), Malte (37,5 %) a Bulharsku (22,7 %). V Lotyšsku (39,8 %), Malte (37,5 %) a Cypre (32,7 %) je dominantný dôvod vysokej zadlženosti.

Graf č.17

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

4. Kapitálové financovanie

4.1 Miera úspešnosti podnikateľov pri získavaní kapitálového financovania podľa zdrojov

Tabuľka č.7

Uved'te stupeň Vašej úspešnosti pri získavaní kapitálového financovania z rôznych zdrojov						
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007			2010		
	Úspešný	Čiastočne úspešný	Neúspešný	Úspešný	Čiastočne úspešný	Neúspešný
Existujúci spoločníci/akcionári	80,3	10,6	9,2	70,7	16,1	13,2
Banky	86,8	9,2	3,9	62,9	18,9	18,3
Rodina, priatelia alebo iné fyzické osoby	65	20	15	49,1	16,4	34,5
Ostatné podnikateľské subjekty	40	0	60	42,4	0	57,6
Manažéri, ktorí ešte nie sú spoločníkmi / akcionármi	35	5	60	40,6	0	59,4

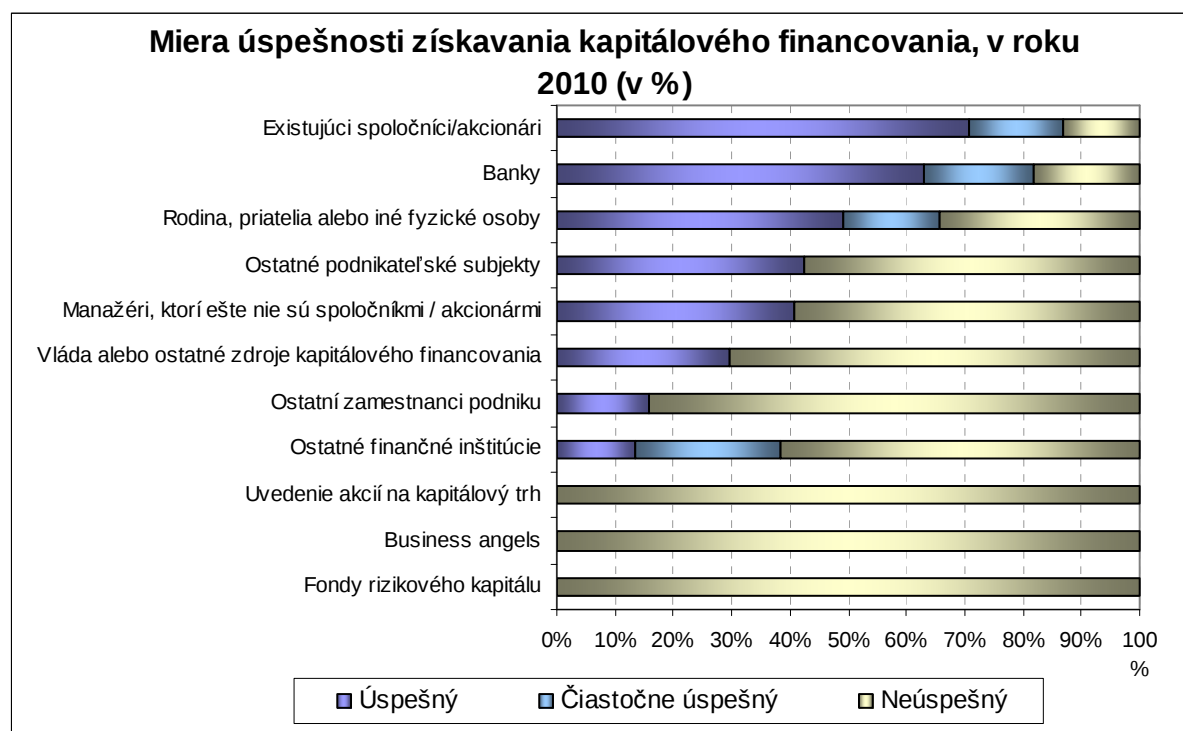
Vláda alebo ostatné zdroje kapitálového financovania	64	12	24	29,6	0	70,4
Ostatní zamestnanci podniku	38,7	3,2	58,1	15,8	0	84,2
Ostatné finančné inštitúcie	59,1	0	40,9	13,5	25	61,5
Fondy rizikového kapitálu	25	0	75	0	0	100
Business angels	0	0	100	0	0	100
Uvedenie akcií na kapitálový trh	0	0	100	0	0	100

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Podľa výsledkov prieskumu sa snažilo o získanie kapitálového financovania 8,4 % podnikateľských subjektov na Slovensku v roku 2010. Najvyššiu mieru úspešnosti dosiahli podnikateľské subjekty pri získavaní kapitálového financovania v roku 2010 od existujúcich spoločníkov a akcionárov (70,7 %) a od bankových inštitúcií (62,9 %).

Menej ako 50 % úspešnosť deklarovali respondenti od rodinných príslušníkov a priateľov (49,1 %), od ostatných podnikateľských subjektov (42,4 %) a manažérov, ktorí nie sú spoločníkmi alebo akcionármi podniku (40,6 %). V prípade ostatných zdrojov dosiahla úspešnosť na úrovni menej ako 30 %. V porovnaní s rokom 2007 sa úspešnosť pri získavaní kapitálového financovania znížila u všetkých posudzovaných zdrojov.

Graf č.18

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

4.2 Dôvody neúspešnosti pri získavaní kapitálového financovania

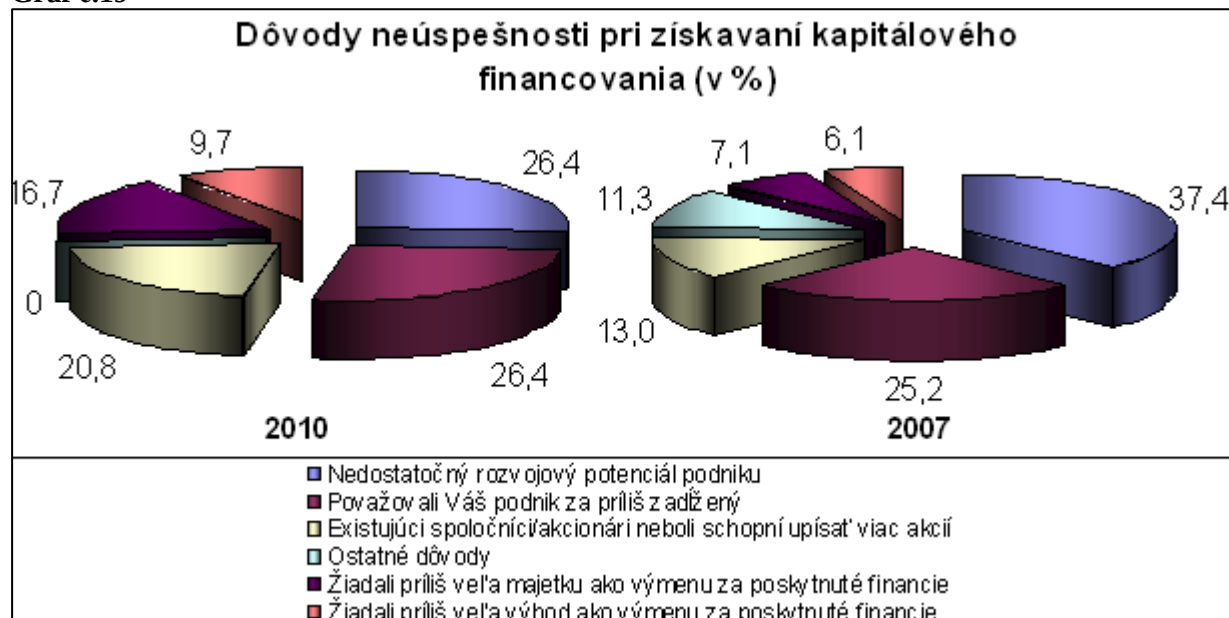
Tabuľka č.8

Ak Váš podnik nebol úplne úspešný pri získavaní kapitálového financovania, aké boli dôvody?		
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007	2010
Nedostatočný rozvojový potenciál podniku	26,4	37,4
Považovali Váš podnik za príliš zadlžený	26,4	25,2
Existujúci spoločníci/akcionári neboli schopní upísať viac akcií	20,8	13,0
Ostatné dôvody	0	11,3
Žiadali príliš veľa majetku ako výmenu za poskytnuté financie	16,7	7,1
Žiadali príliš veľa výhod ako výmenu za poskytnuté financie	9,7	6,1

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Ako najčastejší dôvod prečo slovenský podnikatelia neboli úspešní pri získavaní kapitálového financovania uviedli respondenti prieskumu nedostatočný rozvojový potenciál podniku (37,4 %, čo bolo o 11 p.b. viac ako v roku 2007), príliš zadlžený podnik (25,2 %), existujúci spoločníci/akcionári neboli schopní upísať viac akcií (13 %) a ostatné dôvody (11,3 %).

Graf č.19

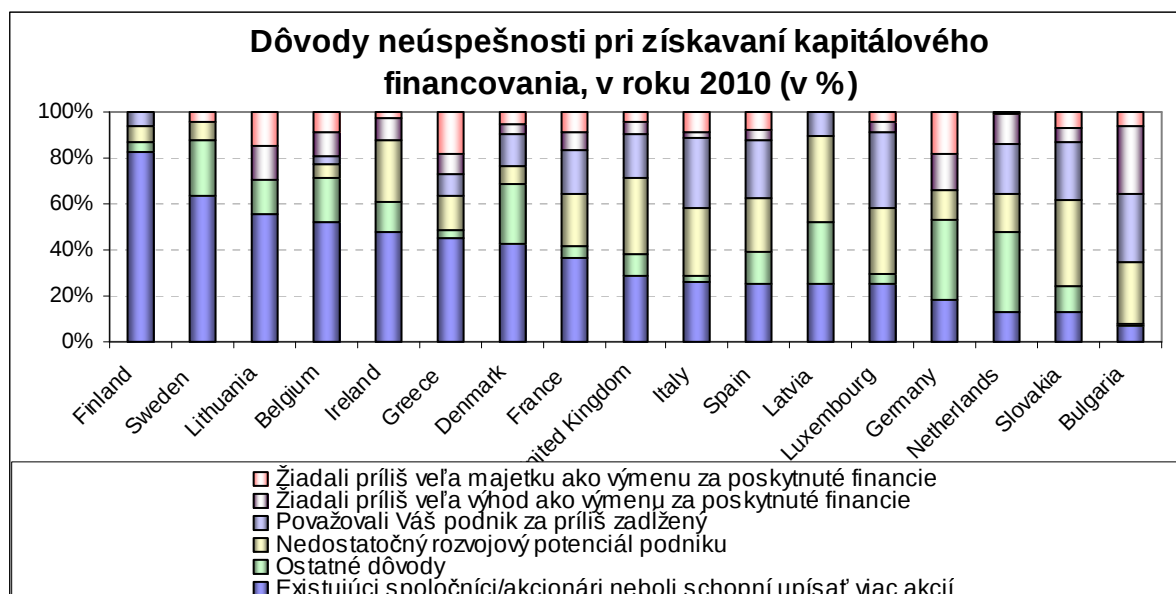

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Neochota spoločníkov/akcionárov upísať viac akcií, prevláda ako najčastejší dôvod neúspešnosti pri získavaní kapitálového financovania v krajinách ako Fínsko, Švédsko, Litva

a Belgicko. Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny, kde dominujú dôvody ako nedostatočný rozvojový potenciál podniku a nadmerná zadlženosť podniku.

Graf č.20

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

5. Miera úspešnosti pri získavaní ostatných typov financií podľa zdrojov

Tabuľka č.9

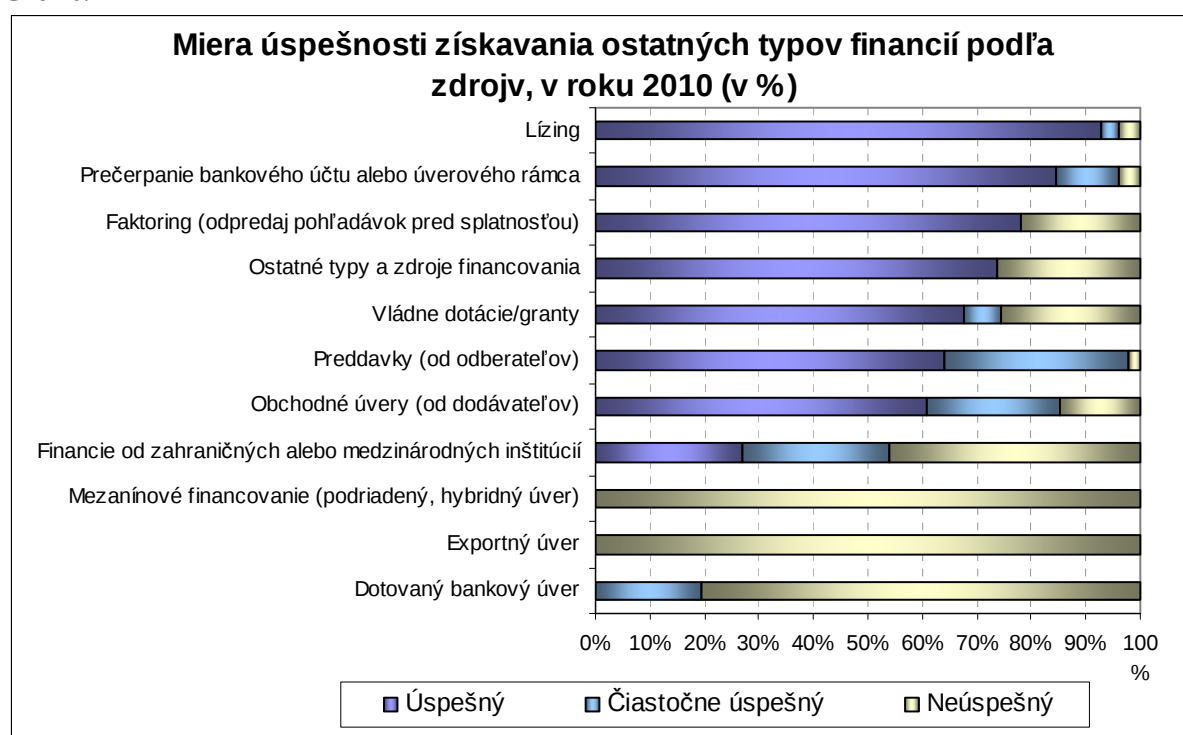
Uved'te stupeň Vašej úspešnosti pri získavaní ostatných typov financií z rôznych zdrojov						
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	2007			2010		
	Úspešný	Čiastočne úspešný	Neúspešný	Úspešný	Čiastočne úspešný	Neúspešný
Lízing	95,4	3,5	1,1	92,8	3,2	4,0
Prečerpanie bankového účtu alebo úverového rámca	94,1	4,7	1,2	84,5	11,5	4,0
Faktoring (odpredaj pohľadávok pred splatnosťou)	83,0	9,2	7,8	77,9	0,0	22,1
Ostatné typy a zdroje financovania	67,5	0,0	32,5	73,9	0,0	26,1
Vládne dotácie/granty	62,1	0,0	37,9	67,6	6,7	25,7
Preddavky (od odberateľov)	78,2	19,5	2,3	63,8	34,0	2,1
Obchodné úvery (od dodávateľov)	70,8	23,6	5,7	60,9	24,2	14,8
Financie od zahraničných vládnych alebo	0,0	0,0	100,0	26,9	26,9	46,2

medzinárodných inštitúcií						
Dotovaný bankový úver	24,0	28,0	48,0	0,0	19,4	80,6
Exportný úver	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
Mezanínové financovanie (podriadený úver, hybridný úver)	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Podnikatelia zapojení v prieskume zo SR deklarovali, že v rámci ostatných typov financií dosiahli v roku 2010 najvyššiu mieru úspešnosti pri získavaní lízingu (92,8 %), pri žiadaní o prečerpanie bežného účtu (84,5 %), pri faktoringu – odpredaj pohľadávok pred splatnosťou (77,9 %) a pri ostatných typov a zdrojov financovania (73,9 %).

Graf č.21

6. Zmena situácie v sledovaných oblastiach v období medzi rokmi 2010 a 2007

Tabuľka č.22

Ako sa zmenila situácia v nasledujúcich oblastiach v období medzi rokmi 2010 a 2007?						
Odpovede respondentov SR / podiel odpovedajúcich respondentov v %	Oveľa lepšia	Lepšia	Nezmenená	Horšia	Oveľa horšia	Neviem
Finančná situácia Vášho podniku	2,1	18,7	29,9	37,5	10,9	1

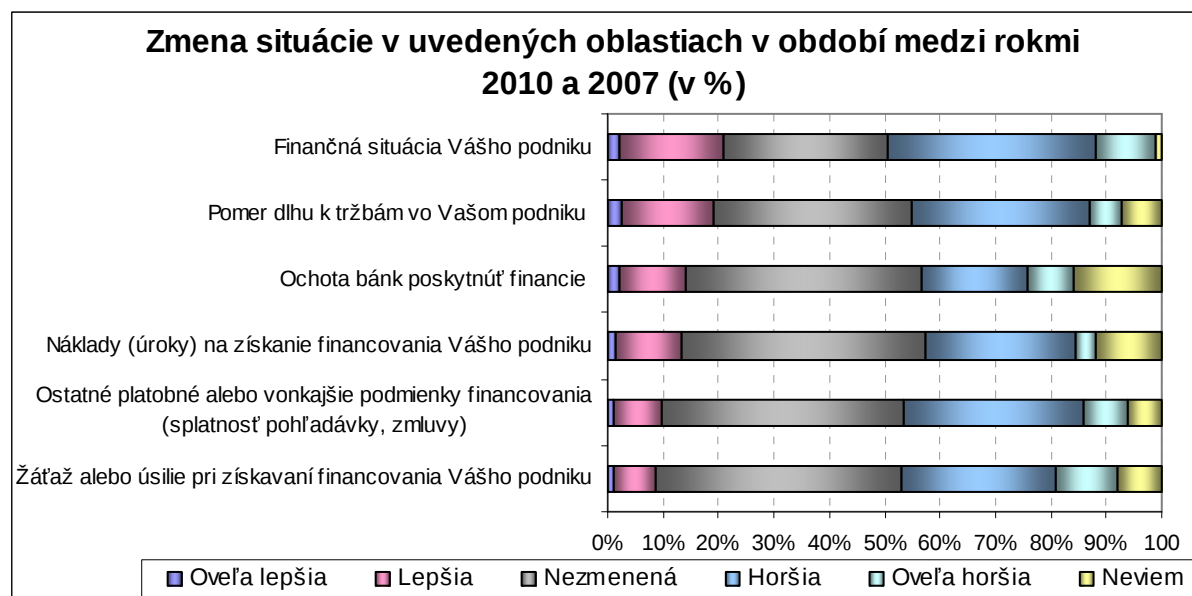
Pomer dlhu k tržbám vo Vašom podniku	2,5	16,7	35,6	32,2	5,6	7,3
Ochota bánk poskytnúť financie	2,3	11,9	42,4	19,2	8,4	15,8
Náklady (úroky) na získanie financovania Vášho podniku	1,4	12	43,9	27,1	3,5	12
Ostatné platobné alebo vonkajšie podmienky financovania (splatnosť pohľadávky, zmluvy)	1	8,6	44	32,3	7,8	6,3
Zátťaž alebo úsilie pri získavaní financovania Vášho podniku	1,1	7,4	44,8	27,6	11,4	7,8

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Malí a strední podnikatelia zapojení v prieskume hodnotili aj zmenu situácie v oblasti financií v období medzi rokmi 2010 a 2007. Prevládali odpovede deklarujúce nemennosť, prípadne zhoršenie situácie v uvedených oblastiach. Takmer každý druhý malý a stredný podnikateľ na Slovensku (48,2 %, súhrnne horšia a oveľa horšia odpoveď) deklaroval zhoršenie situácie v oblasti finančnej situácie svojho podniku.

Súhrnne 40,1 % podnikateľom sa zhoršili ostatné platobné alebo vonkajšie podmienky financovania (splatnosť pohľadávky, zmluvy). Súhrnne 39 % podnikateľom sa zvýšila záťaž alebo úsilie pri získavaní financovania podniku. 37,8 % respondentov sa vyjadrilo, že oproti roku 2007 došlo k zvýšeniu výšky dlhu k tržbám. 30,6 % podnikov deklarovalo zvýšenie nákladov (úroky) na získanie financovania a podľa 27,6 % podnikateľov došlo k zníženiu ochoty bánk poskytnúť financie.

Graf č.23

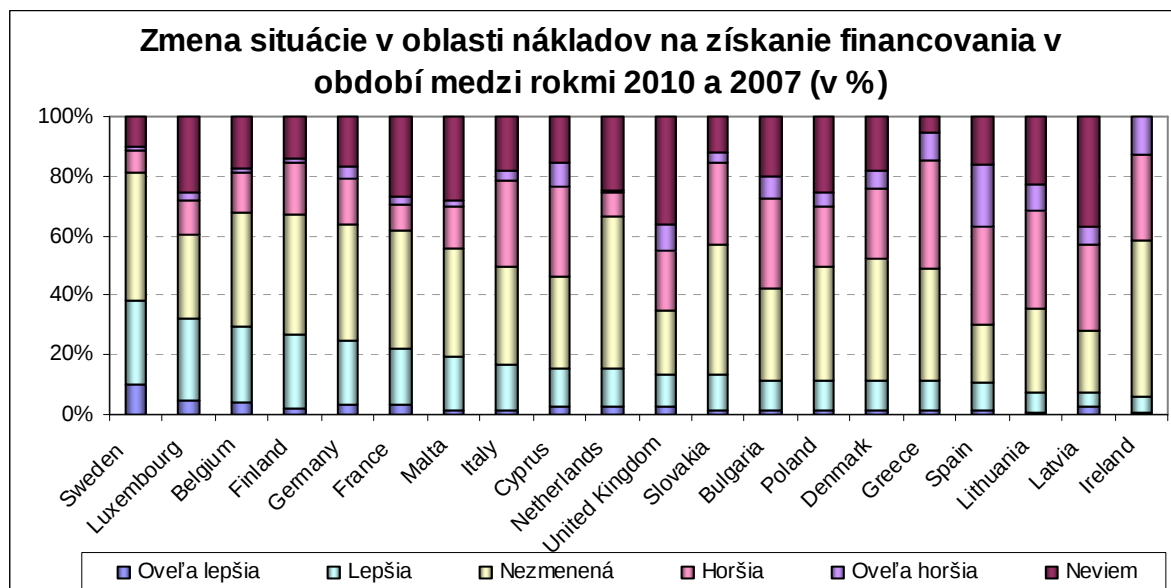

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Pri porovnaní situácie s ostatnými európskymi krajinami, Slovensko patrí medzi krajiny, v ktorých došlo v období medzi rokmi 2010 a 2007 k zhoršeniu situácie v oblasti zvýšenia nákladov (úrokov) na získanie financovania.

Naopak, skôr zlepšenie situácie v uvedenej oblasti deklarovali respondenti z krajín ako Švédsko (38,1 %), Luxembursko (32,3 %) a Belgicko (29,7 %).

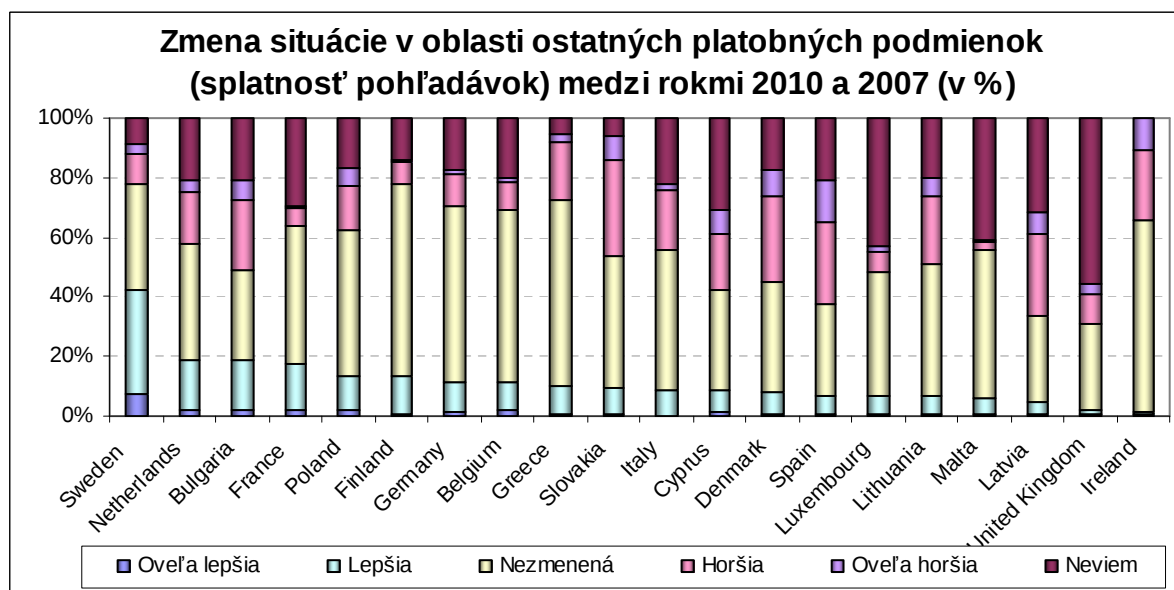
Graf č.24

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Podľa vyjadrení respondentov zapojených v prieskume sa situácia v oblasti ostatných platobných podmienok (splatnosť pohľadávok) nezmenila, prípadne zhoršila vo väčšine európskych krajín. Slovensko (40,1 %) patrí spolu so Španielskom (41,7 %) medzi krajiny s najvyšším podielom respondentov, ktorí súhrnne deklarovali zhoršenie situácie oproti roku 2007.

Graf č.25

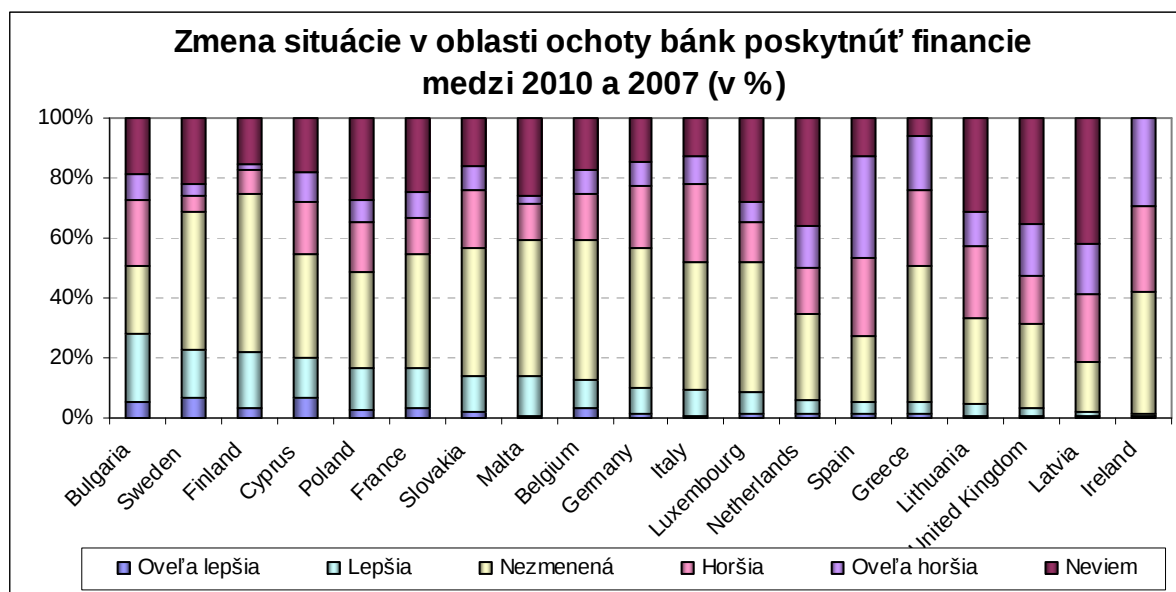

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Ochota bánk poskytnúť financie sa od roku 2007 v prevažnej väčšine krajín nezmenila, prípadne zhoršila. Krajiny s najväčším podielom respondentov, ktorí deklarovali súhrnne

zhoršenie situácie patrili Španielsko (60 %), Írsko (58,3 %), Grécko (43,4 %) a Lotyšsko (39,4 %).

Graf č.26

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

7. Budúci výhľad podnikateľov

7.1 Potreba finančných zdrojov v nasledujúcich troch rokoch

Tabuľka č.11

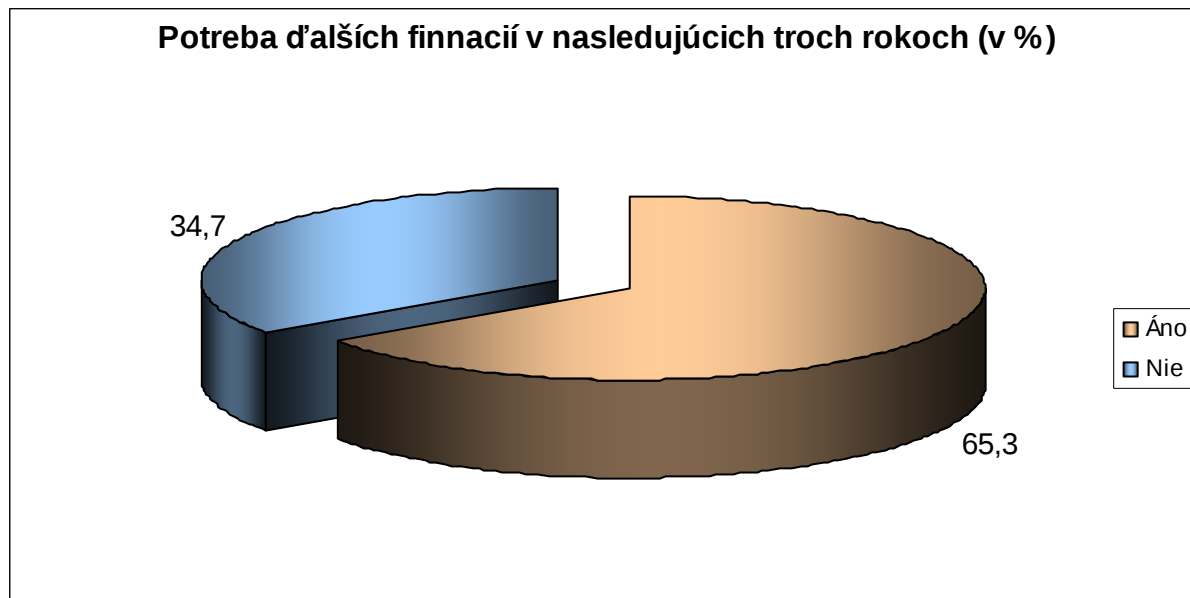
Predpokladáte, že budete potrebovať financie (akéhokoľvek typu) v nasledujúcich troch rokoch?	
Odpovede respondentov SR	Podiel odpovedajúcich respondentov v %
Áno	65,3
Nie	34,7

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Takmer dve tretiny (65,3 %) malých a stredných podnikov na Slovensku predpokladajú, že v nasledujúcich troch rokoch budú potrebovať finančné zdroje na rozvoj svojich podnikateľských aktivít.

Naopak, viac ako jedna tretina (34,7 %) respondentov deklarovala, že v nasledujúcich troch rokoch nebudú potrebovať dodatočné finančné zdroje pre rozvoj svojho podnikania.

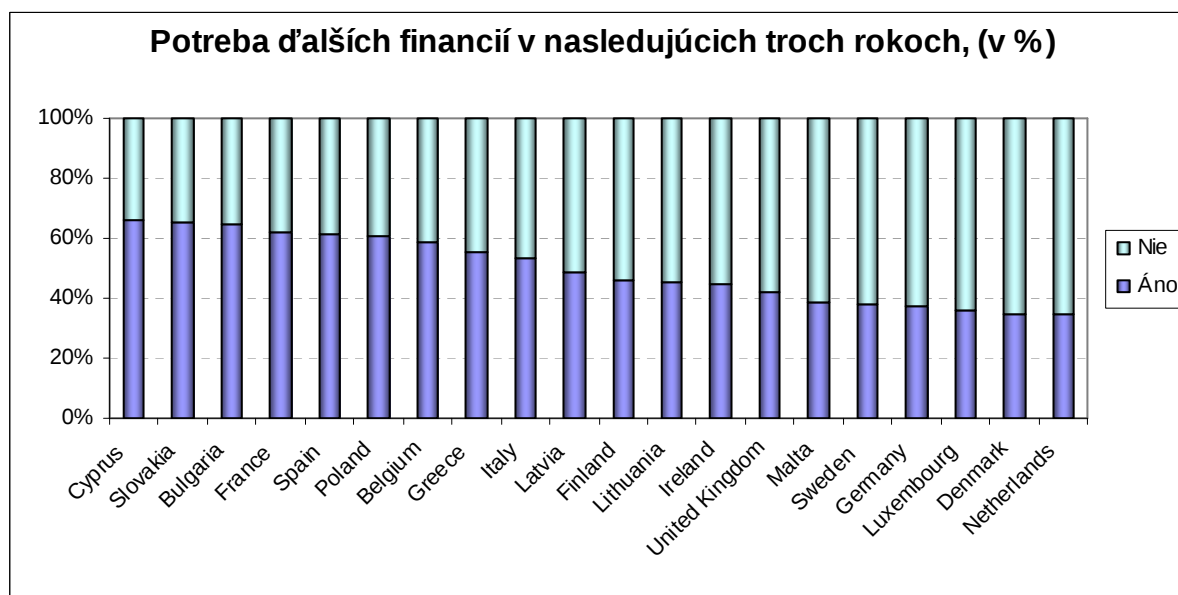
Graf č.27

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Potreba dodatočných finančných zdrojov na nasledujúce obdobie je podľa výsledkov prieskumu evidentná hlavne v krajinách ako Cyprus (66,8 %), Slovensko (65,3 %), Bulharsko (64,6 %), Francúzsko (61,7 %), Španielsko (61,4 %) a Poľsko (61,0 %).

Graf č.28

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

7.2 Potreba jednotlivých typov finančných zdrojov v nasledujúcich troch rokoch

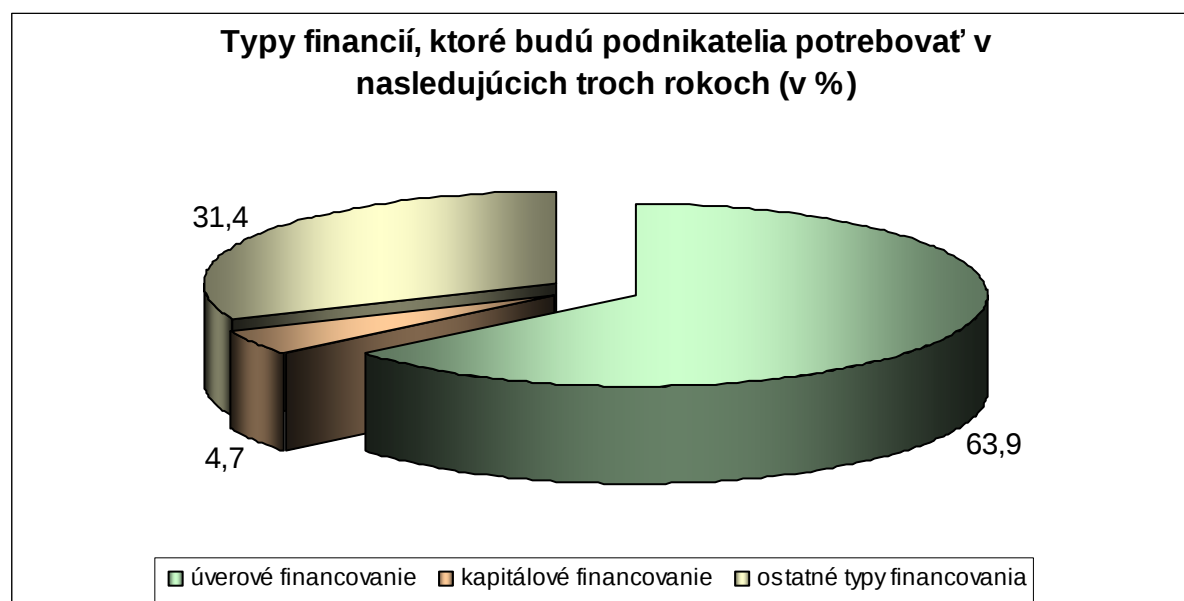
Tabuľka č.12

Aký typ financií budete pravdepodobne potrebovať v nasledujúcich troch rokoch?	
Odpovede respondentov SR	Podiel odpovedajúcich respondentov v %
Úverové financovanie	63,9
Kapitálové financovanie	4,7
Ostatné typy financovania	31,4

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Takmer dve tretiny (63,9 %) slovenských respondentov sa vyjadrili, že v nasledujúcich troch rokoch budú pravdepodobne potrebovať úverové financovanie. Kapitálové financovanie bude pravdepodobne potrebovať 4,7 % malých a stredných podnikov a každý tretí podnikateľ (31,4 %) bude pravdepodobne potrebovať ostatné typy financovania.

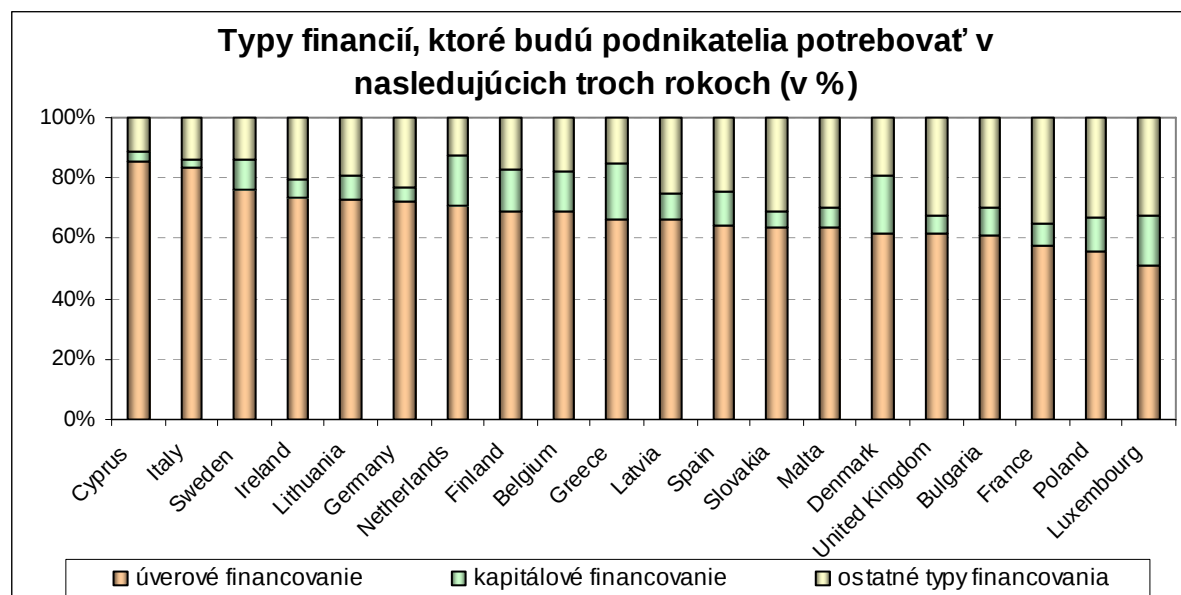
Graf č.29

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Porovnanie situácie v uvedenej oblasti s ostatnými európskymi krajinami je prezentované v nasledujúcom grafe č. 30. Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami možno považovať za krajinu s nadpriemernou potrebou využitia ostatných typov finančných zdrojov v budúcnosti, a naopak s podpriemernou očakávanou potrebou využitia úverového a kapitálového financovania.

Graf č.30

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

7.3 Očakávané zdroje financií v nasledujúcich troch rokoch

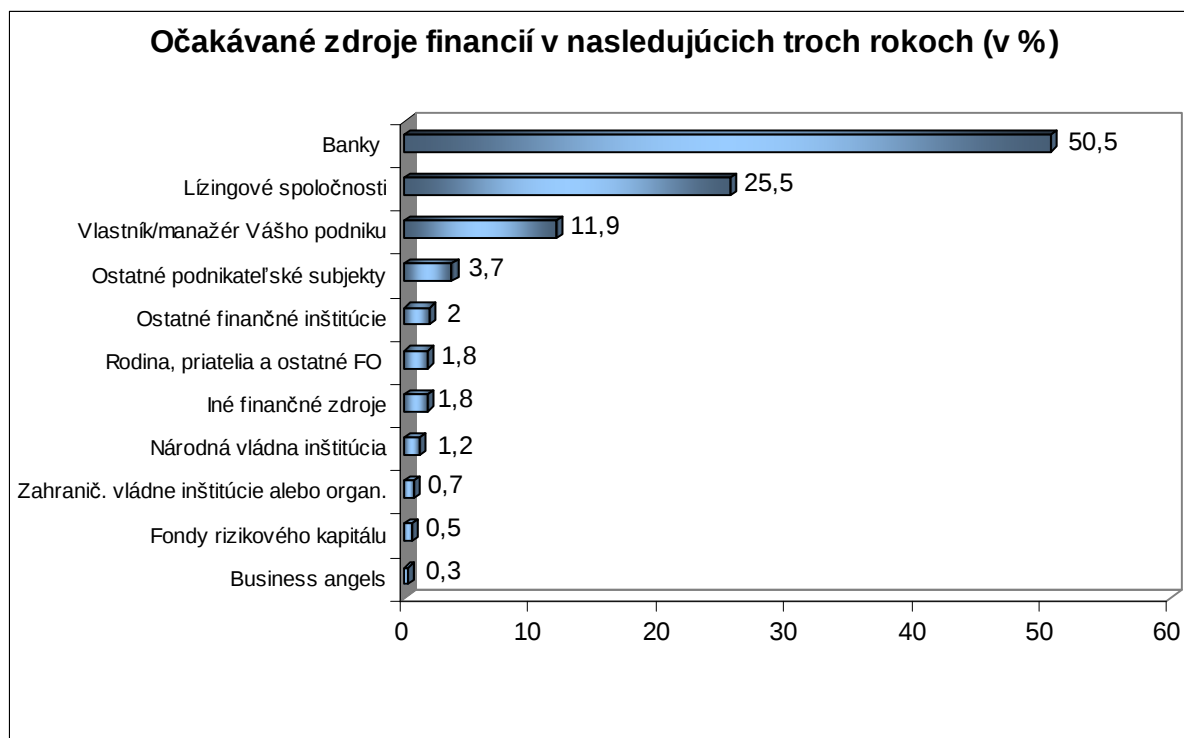
Tabuľka č.13

Z akého zdroja očakávate získanie financií v nasledujúcich troch rokoch?	
Odpovede respondentov SR	Podiel odpovedajúcich respondentov v %
Banky	50,5
Lízingové spoločnosti	25,5
Vlastník/manažér Vášho podniku	11,9
Ostatné podnikateľské subjekty	3,7
Ostatné finančné inštitúcie	2
Iné finančné zdroje	1,8
Rodina, priatelia a ostatné FO	1,8
Národná vládna inštitúcia	1,2
Zahranič. vládne inštitúcie alebo organizácie	0,7
Fondy rizikového kapitálu	0,5
Business angels	0,3

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Viac ako polovica (50,5 %) malých a stredných podnikov na Slovensku očakáva, že v nasledujúcich troch rokoch získa finančné zdroje od bankových inštitúcií. Každý štvrtý podnikateľ (25,5 %) očakáva získanie finančných prostriedkov z lízingových spoločností a 11,9 % podnikateľov očakáva získanie finančných prostriedkov od vlastníkov a manažérov svojho podniku.

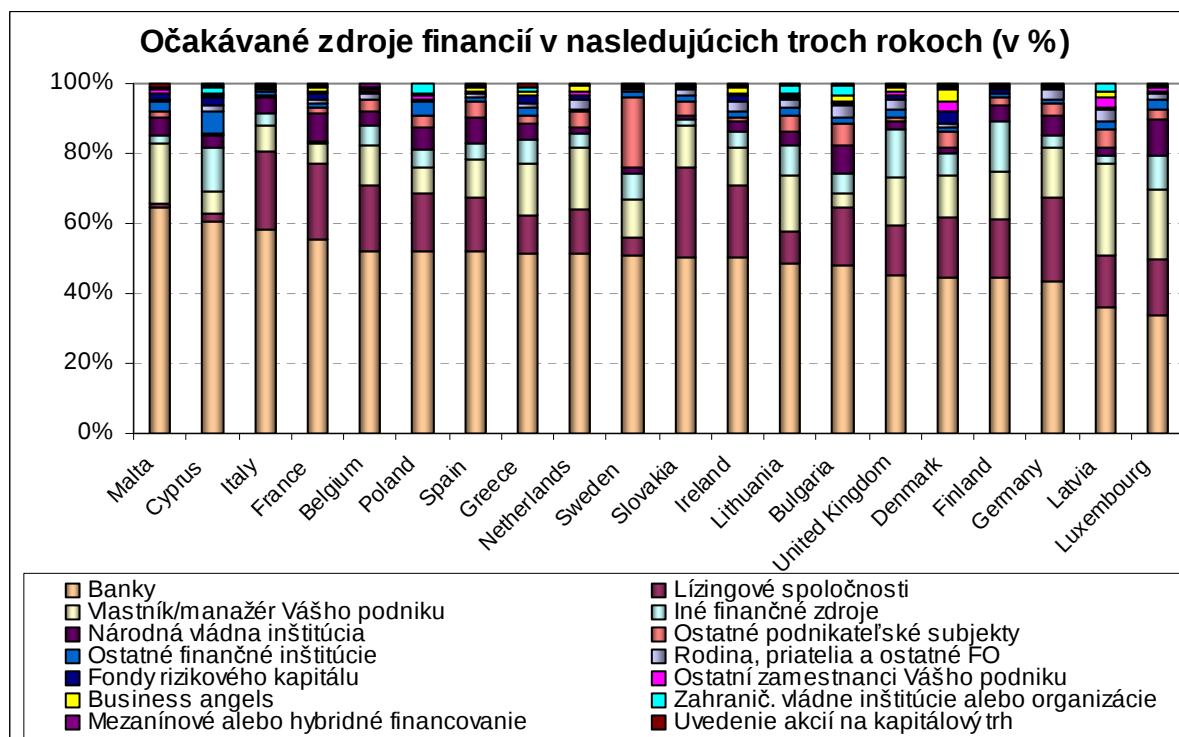
Graf č.31

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Malí a strední podnikatelia pôsobiaci na Malte (64,9 %), Cypre (60,4 %) a v Taliansku (58,0 %) očakávajú získanie financií v nasledujúcich troch rokoch hlavne od bankových inštitúcií. Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami dosahuje najvyšší podiel podnikateľských subjektov, ktorí očakávajú získanie finančných prostriedkov z lízingových spoločností (25,5 %).

Graf č.32

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

7.4 Účel použitia získaných finančných prostriedkov

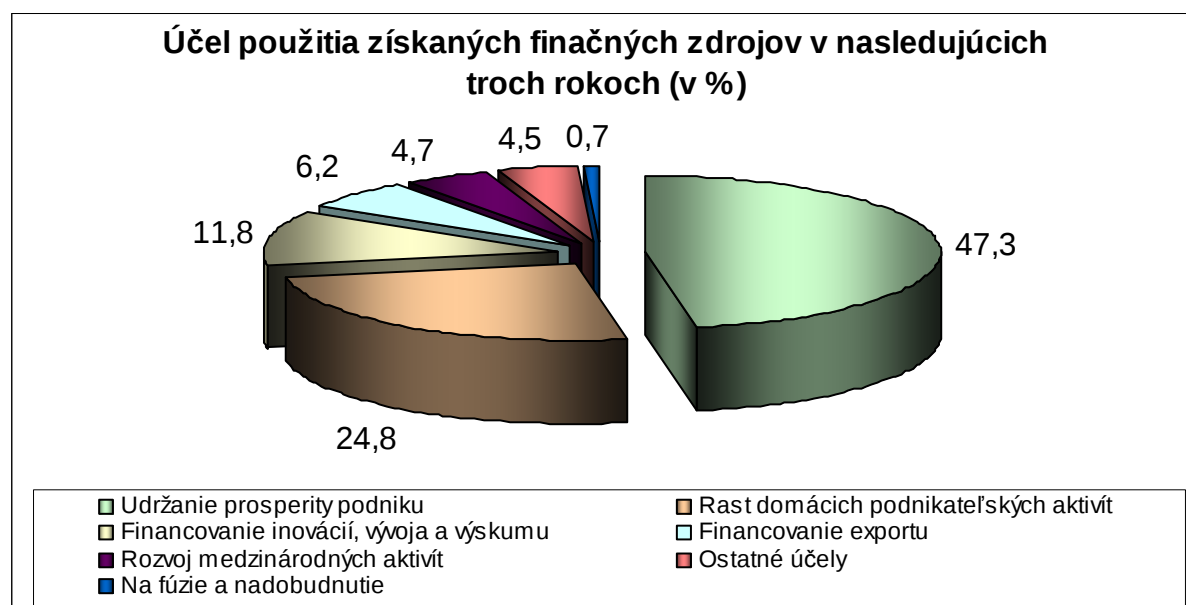
Tabuľka č.14

Na aké účely chcete použiť získané financie v nasledujúcich troch rokoch?	
Odpovede respondentov SR	Podiel odpovedajúcich respondentov v %
Udržanie prosperity podniku	47,3
Rast domácich podnikateľských aktivít	24,8
Financovanie inovácií, vývoja a výskumu	11,8
Financovanie exportu	6,2
Rozvoj medzinárodných aktivít	4,7
Ostatné účely	4,5
Na fúzie a nadobudnutie	0,7

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Takmer polovica malých a stredných podnikov (47,3 %) na Slovensku plánuje využiť získané finančné zdroje v nasledujúcich troch rokoch na udržanie prosperity podniku. Jedna štvrtina podnikateľov (24,8 %) plánuje využiť získané finančné zdroje na rozvoj domácich podnikateľských aktivít. 11,8 % podnikateľov má v pláne využiť získané zdroje na financovanie inovačných a vedecko-výskumných aktivít a súhrnne 10,9 % podnikateľov plánuje financovať export a rozvíjať medzinárodné aktivity.

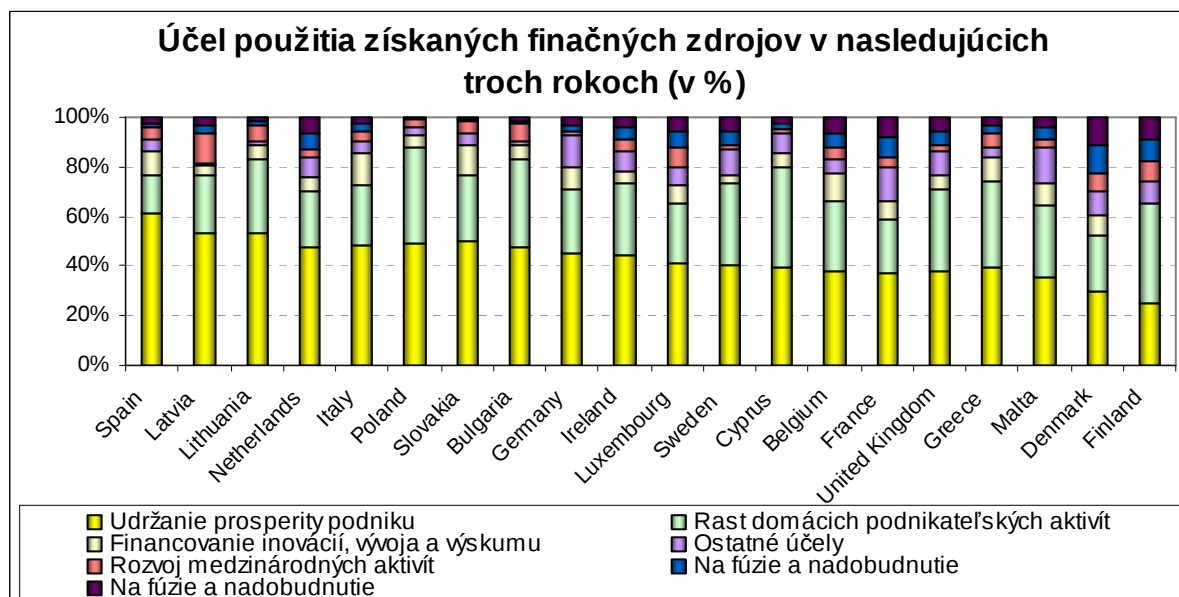
Graf č.33

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Udržanie prosperity podniku sa vyskytuje ako najfrekvencovanejší účel použitia získaných finančných prostriedkov vo väčšine európskych krajín. Postavenie jednotlivých krajín v tejto oblasti je prezentované v nasledujúcom v grafe č.34.

Graf č.34

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

7.5 Faktory limitujúce rast podniku v nasledujúcich troch rokoch

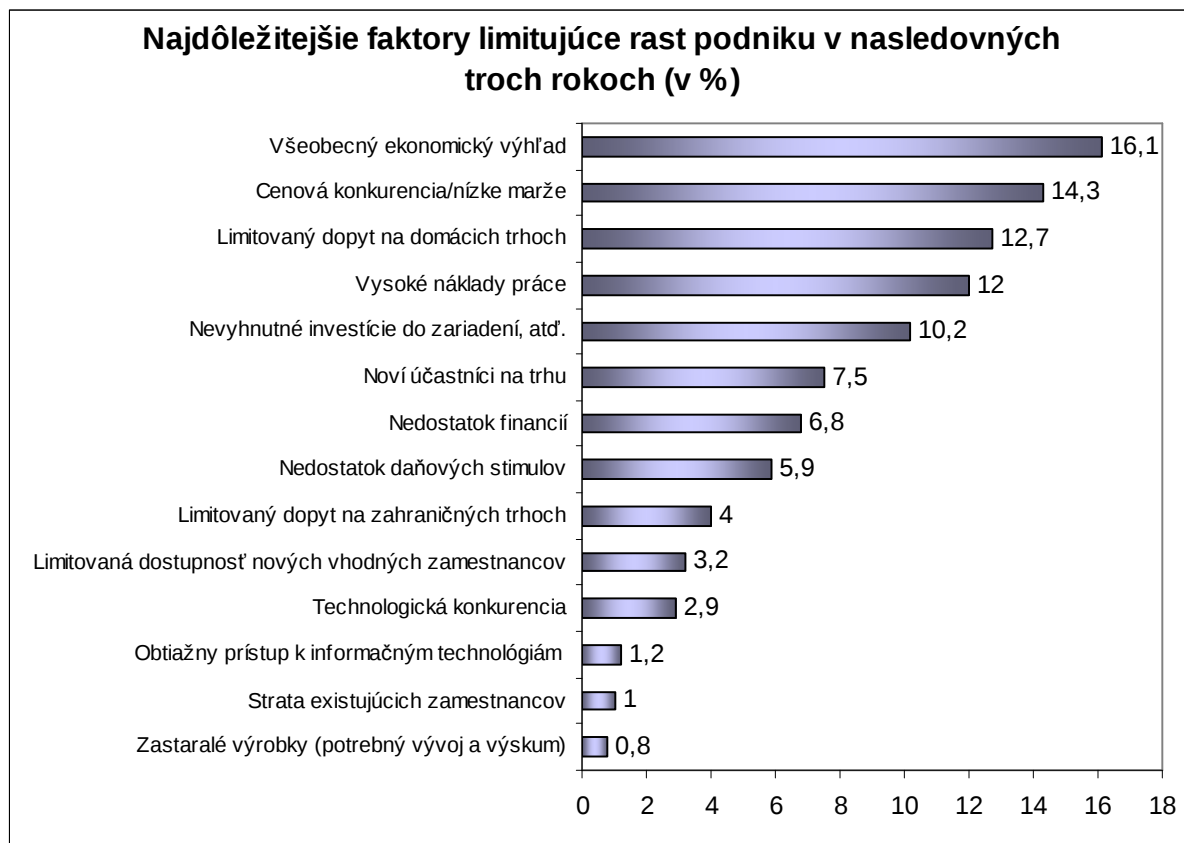
Tabuľka č.15

Čo považujete za najdôležitejšie faktory limitujúce Váš rast v priebehu nasledujúcich troch rokov?	
Odpovede respondentov SR	Podiel odpovedajúcich respondentov v %
Všeobecný ekonomický výhľad	16,1
Cenová konkurencia/nízke marže	14,3
Limitovaný dopyt na domácich trhoch	12,7
Vysoké náklady práce	12
Nevyhnutné investície do zariadení, atď.	10,2
Noví účastníci na trhu	7,5
Nedostatok financií	6,8
Nedostatok daňových stimulov	5,9
Limitovaný dopyt na zahraničných trhoch	4
Limitovaná dostupnosť nových vhodných zamestnancov	3,2
Technologická konkurencia	2,9
Obťažný prístup k informačným technológiám	1,2
Strata existujúcich zamestnancov	1
Zastaralé výrobky (potrebný vývoj a výskum)	0,8

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Všeobecný ekonomický výhľad (16,1 %), cenová konkurencia (14,3 %) a limitovaný dopyt na domácich trhoch (12,7 %) patria medzi najdôležitejšie faktory limitujúce rast malých a stredných podnikov v nasledujúcich troch rokoch na Slovensku. Medzi ďalšie faktory respondenti zaradili vysoké náklady práce (12 %), nevyhnutné investície do zariadení (10,2 %), noví účastníci na trhu (7,5 %) a nedostatok financií (6,8 %).

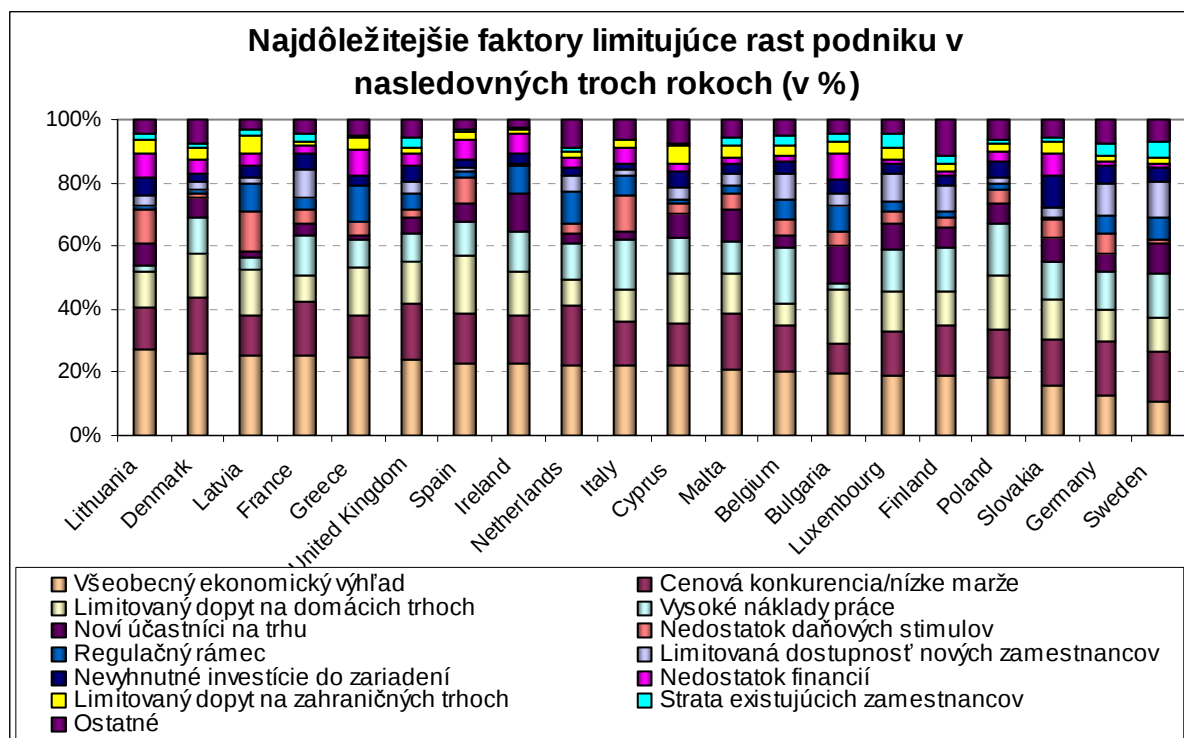
Graf č.35

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

Najvýznamnejšie faktory limitujúce rast podnikov v jednotlivých európskych štátoch v nasledujúcich troch rokoch sú prezentované v nasledujúcom grafe č.36.

Graf č.36

Zdroj: Eurostat 2011: "Access to finance", spracované NARMSP

8. Záver

- Polovica malých a stredných podnikov na Slovensku sa podľa výsledkov prieskumu snažila v roku 2010 o získanie úverového financovania, 8,4 % podnikateľských subjektov sa v roku 2010 snažilo o získanie kapitálového financovania a takmer každý štvrtý podnikateľ (38,7 %) sa snažil získať ostatné typy financovania.
- Slovensko umiestňuje na popredných miestach v počte podnikateľov, ktorí sa snažili o získanie posudzovaných typov financovania. Pri úverovom financovaní je Slovensko dokonca na prvom mieste v počte podnikateľov (50,0 %), ktorí sa snažili o získanie tohto typu financovania.
- Viac ako tri štvrtiny (76,1 %) malých a stredných podnikov na Slovensku boli v roku 2010 úspešní pri získavaní bankového úverového financovania, čo je však o 13,2 percentuálneho bodu (p.b.) menej ako v roku 2007.
- Od roku 2007 sa znížila miera úspešnosti malých a stredných podnikov pri získavaní bankového úverového financovania vo všetkých posudzovaných krajinách.
- Takmer každý tretí malý a stredný podnikateľ na Slovensku (29,6 %) potreboval v roku 2010 pri získavaní úverového financovania ručiteľov (osoby alebo spoločnosti, ktoré by kryli riziko v prípade neschopnosti splatenia úveru).
- 72,7 % malých a stredných podnikateľov na Slovensku využilo ako ručiteľa pri získavaní úverového financovania vlastníka alebo riaditeľa svojho podniku, 15,2 % využilo ako ručiteľa iný podnikateľský subjekt, 7,4 % rodinu, priateľov alebo iné osoby a 3,6 % ostatných ručiteľov.
- Slovensko je vo využívaní iných podnikateľských subjektov ako ručiteľov pri získavaní úverového financovania v poradí druhá krajina (15,2 %) hneď za Litvou (21,4 %).
- Viac ako polovica malých a stredných podnikov na Slovensku (52,7 %) v roku 2010 uprednostnila konkrétnu banku, v ktorej žiadali o získanie úveru na základe toho, že podnik už bol jej klientom. 17,8 % podnikateľov sa rozhodlo pre konkrétnu banku z dôvodu ponuky najlepších úrokových podmienok.
- Viac ako štvrtina malých a stredných podnikateľov na Slovensku (25, %) v roku 2010 neboli úspešní pri žiadaní bankového úveru z dôvodu slabého úverového ratingu, čo je o 6,5 p.b. viac ako v roku 2007. 24,0 % podnikateľov nebolo úspešných z dôvodu nedostatku vlastného kapitálu, 13,3 % podnikateľov nepoznali dôvod svojho neúspechu a 12,4 % podnikateľov nedisponovali dostatočným záložným právom alebo garanciou.
- Pri porovnaní s ostatnými krajinami sa Slovensko zaradilo medzi krajiny, v ktorých prevládajú dôvody neúspešného žiadania o úver slabý úverový rating a nedostatok vlastného kapitálu.
- O získanie kapitálového financovania sa v roku 2010 snažilo 8,4 % podnikateľských subjektov na Slovensku. Najvyššiu mieru úspešnosti dosiahli podnikateľské subjekty pri

získavaní kapitálového financovania v roku 2010 od existujúcich spoločníkov a akcionárov (70,7 %) a od bankových inštitúcií (62,9 %).

- Ako najčastejší dôvod prečo slovenský podnikatelia neboli úspešní pri získavaní kapitálového financovania uviedli respondenti prieskumu nedostatočný rozvojový potenciál podniku (37,4 %, čo bolo o 11 p.b. viac ako v roku 2007), prílišnú zadlženosť (25,2 %) a neschopnosť existujúcich spoločníkov/akcionárov upísať viac akcií (13 %).
- Podnikatelia zapojení v prieskume zo SR deklarovali, že v rámci ostatných typov financií dosiahli v roku 2010 najvyššiu mieru úspešnosti pri získavaní lízingu (92,8 %), pri žiadaní o prečerpanie bežného účtu (84,5 %), pri faktoringu – odpredaj pohľadávok pred splatnosťou (77,9 %) a pri ostatných typov a zdrojov financovania (73,9 %).
- Malí a strední podnikatelia zo Slovenska deklarovali skôr nemennosť, prípadne zhoršenie situácie v oblasti financií v období medzi rokmi 2010 a 2007. Takmer každý druhý malý a stredný podnikateľ na Slovensku (48,2 %, súhrnne horšia a oveľa horšia odpoveď) deklaroval zhoršenie situácie v oblasti finančnej situácie svojho podniku.
- Súhrnne 40,1 % podnikateľom zo SR sa zhoršili ostatné platobné alebo vonkajšie podmienky financovania (splatnosť pohľadávky, zmluvy). Súhrnne 39 % podnikateľom sa zvýšila záťaž alebo úsilie pri získavaní financovania podniku. 37,8 % respondentov sa vyjadrilo, že oproti roku 2007 došlo k zvýšeniu výšky dlhu k tržbám.
- Pri porovnaní situácie s ostatnými európskymi krajinami, Slovensko patrí medzi krajiny, v ktorých došlo v období medzi rokmi 2010 a 2007 k zhoršeniu situácie v oblasti zvýšenia nákladov (úrokov) na získanie financovania.
- Slovensko (40,1 %) patrí spolu so Španielskom (41,7 %) v oblasti ostatných platobných podmienok (splatnosť pohľadávok), medzi krajiny s najvyšším podielom respondentov, ktorí súhrnne deklarovali zhoršenie situácie oproti roku 2007.
- Takmer dve tretiny (65,3 %) malých a stredných podnikov na Slovensku predpokladajú, že v nasledujúcich troch rokoch budú potrebovať finančné zdroje na rozvoj svojich podnikateľských aktivít.
- Takmer dve tretiny (63,9 %) slovenských respondentov sa vyjadrili, že v nasledujúcich troch rokoch budú pravdepodobne potrebovať úverové financovanie. Kapitálové financovanie bude pravdepodobne potrebovať 4,7 % malých a stredných podnikov a každý tretí podnikateľ (31,4 %) bude pravdepodobne potrebovať ostatné typy financovania.
- Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami možno považovať za krajinu s nadpriemernou potrebou využitia ostatných typov finančných zdrojov v budúcnosti, a naopak s podpriemernou očakávanou potrebou využitia úverového a kapitálového financovania.
- Viac ako polovica (50,5 %) malých a stredných podnikov na Slovensku očakáva, že v nasledujúcich troch rokoch získa finančné zdroje od bankových inštitúcií. Každý štvrtý podnikateľ (25,5 %) očakáva získanie finančných prostriedkov z lízingových spoločností

a 11,9 % podnikateľov očakáva získanie finančných prostriedkov od vlastníkov a manažérov svojho podniku.

- Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami dosahuje najvyšší podiel podnikateľských subjektov, ktorí očakávajú získanie finančných prostriedkov z lízingových spoločností (25,5 %).
- Takmer polovica malých a stredných podnikov (47,3 %) na Slovensku plánuje využiť získané finančné zdroje v nasledujúcich troch rokoch na udržanie prosperity podniku. Jedna štvrtina podnikateľov (24,8 %) plánuje využiť získané finančné zdroje na rozvoj domácich podnikateľských aktivít.
- Všeobecný ekonomický výhľad (16,1 %), cenová konkurencia (14,3 %) a limitovaný dopyt na domácich trhoch (12,7 %) patria medzi najdôležitejšie faktory limitujúce rast malých a stredných podnikov v nasledujúcich troch rokoch na Slovensku.

9. Príloha

Financovanie malých a stredných podnikov na Slovensku - vybrané ukazovatele spracované NARMSP, v rámci projektu OECD SME Finance Scoreboard.

Ukazovateľ	Jednotka	2007	2008	2009	2010	Zdroj
Úvery						
Bankové úvery MSP, stavy úverov	V mil. Eur	9 136	12 092	12 032		Finančné výkazy MSP, NBS
Bankové úvery podnikateľom spolu, stavy úverov	V mil. Eur	13 906	15 679	15 156	15 174	NBS
Krátkodobé úvery MSP	V mil. Eur	4 609	4 797	4 981		Finančné výkazy MSP, NBS
Dlhodobé úvery MSP	V mil. Eur	4 528	7 295	7 050		Finančné výkazy MSP, NBS
Vládne úverové garancie úverov pre MSP, nové	V mil. Eur	82	99	81	70	NARMSP, SZRB, Eximbanka
Vládne garantované úvery pre MSP, nové	V mil. Eur	115	157	143	139	SZRB
Vládne priame úvery pre MSP, nové	V mil. Eur	117	160	139	147	NARMSP, SZRB, Eximbanka
Priemerná úroková miera na úveroch	%*	6.07	4.92	3.51	4.45	NBS
Ručenie, MSP	% MSP, od ktorých sa vyžadovala záruka za úver**	100	100	100	100	NBS, NARMSP
Rizikový kapitál						
Rizikový kapitál	V mil. Eur	7.0	8.0	14.4	11.4	NARMSP
Rizikový kapitál	Medziročná zmena v %	N/A	14	80	-11	NARMSP
Ďalšie ukazovatele						
Omeškanie platieb	B2B (počet dní) B2C (počet dní)	19,7 21,8	8 8	13 10	17 15	Intrum Justitia
Bankroty spolu	Počet	169	251	276	344	MS SR
Bankroty spolu	Medziročná zmena v %	N/A	48.5	10.0	24.6	MS SR
Bankroty spolu	Na 10 000 podnikov	16.75	21.05	21.78	24.15	MS SR, ŠU SR

* Údaj reprezentuje úrokovú mieru pre celý podnikateľský sektor.

** Údaj sa týka investičných úverov, pre prevádzkové úvery sa zvyčajne nevyžaduje ručenie.